

א פובליקאַצְיָע פֿוֹן פֿאַרְיּוֹזֶעֶר יִדִּישַׁ-צְעַנְטֶעֶר - מעדעם-ביבליַּאטֶעֶק

DER YIDISHER

דער יִדִּישַׁעֶר

פֿלְאַזְמַן-פֿלְאַזְמַן

א פֿערְיַּאְדִּישַׁ בְּלֻעְתֵּל פֿאַרְיַּאְדִּישַׁ-לְעַרְנָעָרָס

כִּיסְלוֹ תְּשִׁעַ"ז/דָּעַצְעַמְבָּעָר 2016

כִּיסְלוֹ אַיְרָאָס 2,50

יָאָר 22, נוֹמָעָר 2 (107)

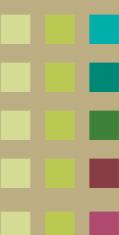
וועגעטַארִישַׁ! (ז' 2) ● פֿאַנִּי לְעוּוֹאנְדָּא אָוּן אַיר קָאַכְבּוֹךְ (זֶז' 2-3)

יִדִּישַׁע שְׂרִיבָעָר אָוּן וועגעטַארִיזָם (זֶז' 4-5)

עוֹפּוֹת אָוּן מענטְשָׁן (ז' 6) ● כְּפָרוֹת (זֶז' 6-7)

שְׁפִילְ: בָּאַרְיִמְטָע בָּעַלְיִ-חִים (ז' 8)

שְׁפָרָאַךְ-עַצְות פֿאַרְיַּאְדִּישַׁ-לְעַרְנָעָרָס וּאַס קָעְנָעָן הַעֲרָעִישַׁ (זֶז' 9-11)

וועגטעאריש!

דער איצטיקער נומער אין א
וועגטעארישער אויב איר מינט אן מיר האבן
אויסגעקליבן די טעם נאָר ווי אַטשיקאָוועלֶ¹, וויל וועגטעאריזום
אייזינט צו טאג אין דער מאָדע², האָט אָר אַטועת³: פֿון די סָאמָע אַנְהִיבֵּן
פֿון דער מאָדערנער ליטעראטור אויף יִידִיש אָז דער אלטער עטישער פרינציפֿ פֿוֹן
„צָעַר-בָּעַלְ-חַיִּים“⁴ אַ ווַיכְטִיקָעַ עֲנֵין⁵. אַכְּרוֹיטָ⁶ אַדְעָר גָּלִיכִיגְלִיטִיקִיט⁷ אַנטְקָעָן די
יסּוּרִים⁸ פֿון בָּעַלְ-חַיִּים⁹ בְּכָלְ¹⁰ אָזְן די בְּרוֹתָאַלְקִיט פֿון דער שְׁחִיתָה¹¹ צִי פֿון גַּעֲוִיסָע מִנְגָּהִים¹²
בְּפֶרְט¹³ ווי דאס שלָגָן כְּפָרוֹת¹⁴ עֲרַבְ-יּוֹם-כְּפָרוֹ¹⁵) גַּעֲנִינָעַ אַשְׁטָרָקָן אוַיסְדוֹרָק¹⁶ בְּיַי עַטְלָעַכְעַ
יִדְיִישָׁוּ שְׁרִיבָעָה. שָׁוֹן מַעֲנְדָעַלָּעַ מַכְרָרְסְּפָרִים¹⁷ אָזְן שְׁלָוָם-עַלְיכָם¹⁸ וּוַיְזָן אַרְוֹיסָ אַטְיַפְּ מִיטְגָּעָפְּלַיְלַ פְּאָר
בָּעַלְ-חַיִּים. אַיְזַיְעַרְעַ וּוּרְקָ בָּאַשְׁרִיבָן זַי אַלְעָרְלִיְלִיְיָ חַיָּוָפָה²⁰, וּוָסָ וּוּרָן אַפְּטָ אַסְמָבָּלְ פֿון
גַּעֲרָוְדָטְטָעַ²¹ אָזְן אָנוֹנְטָרְגָּעְדָּרְקָטָעַ²² מַעֲנְטָשָׁן, אָזְן אַמְּלָאָן אַלְעָגָאָרְעַ פָּוָנוּם גַּאנְצָן יִדְיִישָׁן פְּאָלָק (וּוִי
מַעֲנְדָעַלָּעַס קְלִיאָטָשָׁע²³ אַדְעָר שְׁלָוָם-עַלְיכָם רַאֲבָטְשִׁיק, אַ “יִדְיִישָׁעַ הַוָּנְטָ”). נָאָר גָּלִיכִצְיִיטִיק זַעַט מַעַן אָז
בָּעַלְ-חַיִּים זַעַנְעַן פְּאָר בָּיִדְעַ קְלָאַסְיִקָּרָעַ פֿון דָעַר יִדְיִישָׁעַ לִיטְעָרָטָור נִיטָנָאָר סִימְבָּאָלָן, נָאָר טָאָקָעַ לְעַבְדִּיקָעַ
בָּאַשְׁעַפְּעַנְיִישָׁן²⁴, יַעֲדָעַ אַיְינָעַר מִיטְזִין גַּעֲנִיעַ²⁵ אָזְן זַיְנָעַ²⁶ אָזְן גַּעֲפִילָן, אַיְזַיְעַרְעַ וּוּטָ אַיְרָן גַּעֲפִינָעַן אַ פְּרָאָגְמָעָנָט
פֿון שְׁלָוָם-עַלְיכָם אַ דָּרְצִיְלָוָגָן מִיטְ הַעַלְדָן עַוְפָה אָזְן אַרְטִיקָל וּוּסָ פְּרוֹוֹת דָעְרָקְלָעָרָן פְּאָר וּוּסָ אַזְוִי פְּיַלְלָ
יִדְיִישָׁעַ שְׁרִיבָעָרַ זַעַנְעַן גַּעֲוָעָן נָאָר צָעַר-בָּעַלְ-חַיִּמְנִיקָעַ²⁷, נָאָר אַפְּיַלְלָ²⁸ אַיְבָרְגָּעְצִיגְעַטָּעַ²⁹ וּוּרְגָּעְטָאָרִיעַ;
דִי וּוּסָ הַאָבָן לִיבָּ קָאָכָן, וּוּלְעַן קָעָנָעַן זַי אַיְנָפְּיִירָן פֿון אַ וּוּרְגָּעְטָאָרִישָׁן רַעְצָעָפָטָ פֿון די יָאָרָן 1930, אָזְן די
וּוּסָ הַאָבָן לִיבָּ נִיטָנָאָר מַעַרְןָ³⁰, סְעַלְעָרִיעַ אָזְן כְּרִיְן³¹, נָאָר אַיְיךְ אַנְדָעָרַ מִינִים³² שְׁרִשִׁים³³, וּוּלְעַן גַּעֲפִינָעַן
אַ צָוְגָעְפָאָסְטָעַ גִּיסְטִיקָעַ שְׁפִינָעַ³⁴ אוַיףְ די זִיטָן 9-11!

1. curiosité/curiosity 2. à la mode/fashionable 3. ... TOES vous avez tort/you are mistaken 4. TSAR-BALE-KHAIM compassion pour les êtres vivants/compassion for living things 5. INYEN sujet/subject 6. AKHZORYES cruauté/cruelty 7. indifférence 8. YESURIM souffrances/suffering 9. BALE-KHAIM animaux, êtres vivants/animals, living things, sing. 10. BIKHLA'L en général/in general 11. shkhite abattage (rituel)/(ritual) slaughter 12. MINHOGIM coutumes/customs, sing. MINEG 13. BIFRA'T en particulier/particularly 14. ... KAPORES cérémonie expiatoire pendant laquelle on fait tourner au-dessus de la tête une poule ou un coq/atonement ceremony performed by turning a fowl over one's head 15. EREV-YOM-KIPER la veille de Kippour/eve of Yom Kippur 16. expression 17. Mendele Moykher-SFORIM (1836-1917) 18. SHOLEM-ALEYKHEM (1859-1916) 19. KHAYES animaux (mammifères)/animals (mammals) 20. OYFES volailles/fowl, poultry 21. GERO'YDEFTÉ persécutés/persecuted 22. opprimés/oppressed 23. haridelle/mare 24. créatures 25. comportement/behavior 26. TSAR-BALE-KHAIMNIKES sensibles aux souffrances des animaux/sensitive to the sufferings of animals 27. AFILE même/even 28. convaincus/convinced 29. carottes/carrots 30. raifort/horseradish 31. sortes/kinds 32. SHROSHIM racines/roots, sing. SHOYRESH 33. nourriture spirituelle/spiritual nourishment.

פְּאַנִּי לְעוֹוָאנְדָא¹ אָזְן אַיְרָ קָאָכָבוֹךְ

מאָכְלִים⁹. זַי האָט אַוִיךְ גַּעֲלָעַנְטָ מִיטְ פְּרוֹוֹעָן וּוִי אַזְוִי צַוְ קָאָכָן
גַּעֲזִינְטָרָן אָזְן בְּילִיקָעָר. אַיְרָ קָאָכָבוֹךְ אַוִיךְ יִדְיִישָׁ, מִיטְ קָלָאָרָע
דָעְרָקְלָעַנְגָּגָעָן אָזְן פְּרַעְכְּטִיקָעַ¹⁰ אַילְוְסְטָרְאַצְיָעָס, אַנְטָהָאָלָט
אַיְבָעַר 400 רַעְצָעָפָטָן — קָלָאַסְיָעַ שְׁפִינָעַן וּוִי קָוְגָּלָן¹¹ אָזְן
לְאַטְקָעָס¹², וּוֹפָן אָזְן קָאָמְפָאָטָן¹³, אַבְעָר אַוִיךְ מָאָכְלִים וּוּסָ
זַעַנְעַן גַּעֲוָיְוָינְטָלָעָךְ פְּלִיְישִׁיקָעַ, וּוִי קָלָאַפְּסָעַלְעַדָּק¹⁴ אָזְן שְׁנִיצְלָעָךְ¹⁵,
גַּעֲמָאָכָטָעַ פֿון קָאָרְטָאָלָל, מַעַרְןָ¹⁶, בְּעַבְלָעָךְ¹⁷, גַּרְינָעַ פְּאָסָאָלָעַ¹⁸,
קְרוּוּיטָן¹⁹ אָזְן קָאָשָׁעַ²⁰ (וּוִי אַוִיךְ מִיטְ פְּאָרְשִׁיְידָעָנָעַ פְּרָוָכָטָן).
מִיטְ אַ פְּאָר אַיְרָ צְוִירִיקָה האָט מַעַן בְּאַשְׁלָאָסָן אַרְוִיסְצָוְגָּעָבָן דָאָס
קָאָכָבוֹךְ אַוִיךְ עַנְגְּלִישָׁ. אַפְּזָוָוכְן אַ מַעְנְטָשָׁ וּוּסָ קָעָן אַיְבָרְעָזָנָן
אַזְוִי וּוּרְקָ אַיְזַיְשָׁטָ גַּעֲוָעָן קָיִן קְלִינִינִיקִיט. נִישְׁתָנָאָר האָט מַעַן
רַעְסָטָאָרָן הָאָט זַי גַּעֲקָאָכְט וּוּרְגָּעְטָאָרִישָׁ אָזְן דִּיעְטָעְטִישָׁ

„צַוְ די בְּאַלְעָבָאָסְטָעַ²: דָוְרָךְ די גְּרָעָסְטָעַ מַעְדִּיצְנִישָׁ
אוּטִיאָרִיטָעָטָן אַיְזָ שְׁוֹן לְאָנָג פְּעַסְטָגְשָׁעַטָּלָט גַּעֲוָוָאָרָן³,
אוֹ שְׁפִינָעַ⁴ פֿון פְּרוֹכָטָן אָזְן גְּרִינְסָן⁵ זַיְנָעַן פְּלִיל גַּעֲזִינְטָרָעָר אָזְן
צָוְגָעְפָאָסְטָרָעָר פְּאָרָן מַעְנְטָשְׁלָעָכְן אַרְגָּאָנִיזָם, וּוִי פְּלִישִׁיקָס [...] .
אוֹזְקָעָעָר פֿון הַוָּמָאָנִיטָאָרָן צָעַר-בָּעַלְ-חַיִּים⁶-פְּרִינְצִיפְּ (נִיטָ
טִיְיָטָן קִיְיָן לְעַבְדִּיקָעַ וּוּזְוָנָס⁷, בָּאַקָּאָנָט אַלְסָ פְּלִישִׁיקָן
בָּאוּגְוָגָנוֹגָן) וּוֹלָט גַּעֲוָוָונְשָׁן⁸ צַוְ פְּאָרְבִּיטָן דִּי פְּלִישִׁיקָן
אוַיףְ אַ רִיְיָן וּוּרְגָּעְטָאָרִישָׁר קִידְ.

אַזְוִי הַיְיָבָט זַיְדָן דָעַר וּוּרְגָּעְטָאָרִישָׁדִיעְטִישָׁר קָאָכָבוֹךְ פֿון
פְּאַנִּי לְעוֹוָאנְדָא⁷ (וּוַילְנָעַ 1938). פְּאַנִּי לְעוֹוָאנְדָא אַיְזָעָנָעַ אַרְן. אַיְזָעָנָעַ
בָּאוּסְטָעַ פְּרַעְזָעַלְעַכְקִיט אַיְזָעָנָעַ אַיְזָעָנָעַ אַיְזָעָנָעַ. אַיְזָעָנָעַ
רַעְסָטָאָרָן הָאָט זַי גַּעֲקָאָכְט וּגַּעֲקָאָכְט וּוּרְגָּעְטָאָרִישָׁ אָזְן דִּיעְטָעְטִישָׁ

1. Fanny Levando 2. maîtresses de maison/housewives 3. prouvé/proven 4. aliments/food 5. légumes/vegetables 6. TSAR-BALE-KHAIM compassion pour les êtres vivants/compassion for living things 7. êtres/beings 8. souhaitable/desirable 9. MAYKHOLIM plats/dishes 10. magnifiques/superb 11. pudding 12. galettes de pommes de terre/potato pancakes 13. fruits au sirop/stewed fruit 14. boulettes/meatballs 15. côteslettes/cutlets 16. carottes/carrots 17. haricots blancs/beans 18. haricots verts/stringbeans 19. chou/cabbage 20. céréales, sarrasin/groats, buckwheat 21. compétent

אַ רעצעפט פֿוֹן פָּאנִי לעוֹאנְדָּס קָאַכְבּוֹךְ
אַ קִינְסְטְלַעֲכָעֶר קָעַלְבְּעַרְנָעֶר „קָלָאַפְּסָׁס”¹

א קלין שטיקן נאבל², 2 לאַרבערבלעטער³, 3 קערנדעלע⁴
ונגליישן פָּעֶפְּעָר⁵, 2 אַיבָּרגָעָפְּרָגְּלָטְּעָר⁶ אין פוטער צִיבָּלָעָס⁷,
איין אַפְּגָעָקָאַכְּטָעָר⁸, 3 קִילָּאָ אַפְּגָעָקָאַכְּטָעָר
קְרוּיט⁹, איין קִיּוּרָקָע¹⁰ אוַיסְגָּעוֹוַיְקָט¹¹ אין מִילֵּךְ – אלֵץ אין
איינעם דָּרְכָמָלְן¹² דָּרְךְ דָּעָרָה מַאֲשִׁינָקָע¹³ אוֹן דָּאָן צָגוּבָן:
5 רְוִיעָע¹⁴ אַיִּעהָ, אַגָּלָאוּן פָּעֶפְּעָר¹⁵, 15 דָּעָקָאָ צָעַלָּזָעָנוּ¹⁶
פוטער, עַטוֹאָס¹⁸ זָאָלָץ אוֹן פָּעֶפְּעָר. אוַיסְמִישָׁן דָּאָס גּוֹת אוֹן
אוַיסְמָאָכָן¹⁹ אַקְלָאָפְּסָ.

1. "pseudo-pain de viande de veau"/mock veal meatloaf
2. ail/garlic
3. feuilles de laurier/bay leaves
4. grains/kernels
5. piment de Jamaïque/allspice
6. frits/fried
7. oignons/onions
8. céleri-rave/celery root
9. chou/cabbage
10. petit pain blanc/kaiser roll
11. trempé/soaked
12. moudre/grind
13. moulin/grinder
14. crus/raw
15. chapelle/bread crumbs
16. 150 grammes/150 grams
17. fondu/melted
18. un peu/a bit
19. former/form
20. enduire/smear
21. moule/pan
22. sans couvercle/uncovered
23. four/oven
24. ... sho demi-heure/half hour
25. aïrelles/cranberries.

טערמײַנְעָן פֿוֹן קָאָכָן. בִּידָּע מְעֻלָּתָה²² פֶּאֲרָמָאָגָט אַיּוֹ יָאָכְנָאָוִיז²³ פֿוֹן נְיוֹיָאָרָק, אַ יְדִישַׁ-לְעָדָרָין בֵּיִם אַרְבָּעָתָעָרְדִּינְגָּן²⁴, וְאָסָּשָׁרְבִּיבָּט וּוְעָגָן קָאָכָן, אָזָן דָּרְצָוּ אַיּוֹ זִי אַלְיָין אַזְוּגָעָטָרְיעָרָין. בֵּיִם אַיְבָּרוּזָעָצָן דָּאָס בָּזָק הָאָט זִי גַּעֲמוֹזָט צְפָאָסָן²⁵ דִּי רַעֲצָעָפָטָן צָו דָעָר הַיְנִצְחִיטִיקָעָר אַמְּעָרִיקָאָנְגָּר קִיךְ, מִיטָּ אַנְדָּעָרָעָ כְּלִים²⁶, אַוְיְוָונָס²⁷ אָזָן מַאָסָן²⁸ וּוּי אִין דָעָר פֶּאֲרָמָלְחָמָהָדִיקָעָר²⁹ וּוְילְעָן. דָעָרְצָוּ הָאָט זִי צְוָגָעָבָן (וּוּי סְאִיזְלְעָצָטָנָס גַּעֲוָאָרָן אַ מָאָדָע) פֶּאֲרָי יְעָדָן רַעֲצָעָפָט וּוַיְפָלָסְאִיזְדָּא קָאָלָאָרְיעָס, פֶּעַטְסָן³⁰, צְוקָעָר,
זָאָלָעָ, אָזְוּוֹרָא³¹.

פֿוֹן עַנְגָּלִישָׁ הָאָט מַעַן הַיְיָאָר³² אַיְבָּרְגָּעְזָעָט דָאָס קָאָכְבָּוך אָוִיף לִיטּוֹוִישׁ — אָזְוִי אַרוּם קוּמֶת פָּאנִי לְעוֹאָנְדָאָס וּוּרְקָרְץ צְרוּרִיךְ אִין אַידְרָהִימְשָׁטָאָט וּוְילְעָן. אַ שָּׁאָד³³ נָאָר וְאָס דִּי אַיְבָּרוּזָעָצָרָס הָאָבָּן אַ פְּנִים³⁴ נִיטְאַרְיְנָגָעָקוּקָט אַיְנָעָם יְדִישָׁן אַרְגִּינְזָאָל, אָזָן אַנְשָׁטָאָט צּוֹ קָאָפְּרִין דִּי מַאָסָן פְּנוּעָם מִקְוָרָא³⁵, הָאָבָּן זַיְיָ נָאָךְ אַ מַאְלָל אַלְיָן אַיְבָּרְקָאָלְקוּלִירָט פֿוֹן דָעָם אַנְגָּלָאָזָאָקְסָיָן סִיסְטָמָע — מִיטָּ גַּעֲוִוִּיסָע אַוְמִפְּנִיקְטָלְעַכְּקִיטִּין³⁶ אַוְדָאָה³⁷. סְאִיזְ אַבָּעָר אִמְתָּה אַזָּעָר יְדִישָׁר אַרְגִּינְזָאָל אַיּוֹ הַיְיָנָט צּוֹ טָאגְזִיְעָד זַעַלְטָן. דִּי וְאָס וּוְיְנָעָן אַיּוֹ פָּאָרִי קָעָנָעָן עַם בָּאוּוֹנְדָעָרָן³⁸ אַיְנָעָם פָּאָרִיּוּר. יְדִישַׁ-צָעָנְטָעָר — מַעְדָּעָם-בִּיבְּלָאָטָעָק.

22. MAYLES qualités/advantages **23.** Eve Jochnowitz **24.** Workmen's Circle **25.** adapter/adapt **26.** KEYLIM récipients, instruments/vessels, instruments **27.** fours/ovens **28.** mesures/measures **29.** FARMILKhO'MEDIKER d'avant-guerre/pre-war **30.** matières grasses/fat **31.** etc. **אנו איזוי ווינטער** **32.** cette année/this year **33.** dommage/a pity **34.** APONEM apparemment/apparently **35.** MOKER *ici/here* original **36.** imprécisions **37.** AVADE bien sûr/of course **38.** EMES vrai/true **39.** admirer/admire.

יִדְישׁ שְׂרֵיבָעַר אָוָן וּוְעֲגַעַטְאַרְיִזֶם

פָּוֹן אַרְנָא בִּיקָּאָר¹

ז'ין פֵּאַר אָ קִינְד אֹזָע
ערשטע בָּאָגָעָגָנִישׁ
מִיטָּן טוֹיט. עַס אַיִן
נָאָךְ עַרְגָּעָר וּוּעָן
די דָּעַרְוָאָקְסָעָנָע
בָּאָצְיָעָן זֶיךְ 30 דָּעַרְצָו
גָּלִיכִיכְגִּילְטִיךְ 31, וּוי
אַלְעַץ וּוְאלַט גָּעוּעָן

נאermal. איך קען ברענגן בעישפילן פון מיין
אייגענער משפה³²: בין היינט צו טאג עסט די באבע הינערפלייש
מייט ווידערוילן³³ וויל זי געדענטkt ווי איר טאטע פלעגט שלאלגן
כפרות³⁴ ערביום-כיפור³⁵. און מיין מאמע איז געווען שאקרט
פון די קאראפֿן³⁶ וואס מיין באבע פלעגט האלטן אין דער וואגע³⁷

צו מאכן פון זיך געפֿילטטע פִיש אוף פֶשָׁה.³⁸
עם ליגט זיך אויפָן שכל³⁹ או די צענטראלקִיט פון פִיש
און פְּלייש אין דער טראדיציינעלער אשכנוישער⁴⁰ קין
(בפרט⁴¹ שבת⁴² און יומ-טוביים⁴³), האט געקענט פָּאַרְשָׁטָארְקָן
דעם איינדרוק או דאס עסן בעל-יחיים האט צו טאן מיטן אלטן
לעבען-שטיגער⁴⁴ צו וועלכוּן די אויבן דערמאָנט שרייבער האבן
זיך באָצְוִיגָן מערדּוֹיִינִיקָרְ קְרִיטִיש. באָשְׁעוֹוִיסָם באָקָאנְטָע
דעָרְצְּיִילְוָגָן, דער שוחט⁴⁵ ווערט אַפְּטְ צִיטְרָט צּוֹלִיב דעם
מְהֻבָּרְסָם⁴⁶ רָאְדִּיקָאָלָן אַרְוִיסְטָרְעָט⁴⁷ קָעָונָן דעם אַכְזָוִית⁴⁸ פָּוָן אַ
וּוּלְטָ וּוּ מַעַ שְׁעַכְטָ מַאֲסְנוֹוִיזָ⁵⁰ אַוְשְׁוָלְדִּיקָעָ באָשְׁעַפְּעַנְיָשָׁן.
דער העלְדָ ווערט דער שְׁטַעְטְלִידְקָרְ שְׁוֹחָט אָוּן לִידְט אַזְוֵי פְּילָ
פָּוָן זִין אַרְבָּעַט אַז עָרְ ווערט מַשְׂגוּזָ⁵¹ אָוּן נַעַמְתָ וִיך דָס לְעַבָּן.
בָּאָשְׁעוֹוִיסָם לִיגְט דעם טְרָאָפָּ⁵² אויפָן אָוּמְבָרְחָמְנוֹתְדִּיקָן דָרוֹק⁵³
וּוָסָ לִיגְט אויפָן הָעָלָד. די גָּאנְצָ גּוֹזְעַלְשָׁאָפְט דָעָרְוָאָרְט פָּוָן : זִין⁵⁴
אִים אַז עָר זָל שְׁעַכְטָן, כָּאַטְשׁ עָס אִיז אַיְכָר וִינְעַן כּוֹחוֹת : זִין
מְשָׁפָחָה וּוָסָ לְעַבָּט פָּוָן זִין פְּרָנְסָה⁵⁵, זִין חִסְדִּישָׁרְ רְבִי⁵⁶, דער
רְבָּרְפָּוָן שְׁטָעַטָּל, אַלְעָ בְּעַלְיִ-בְּתִים⁵⁸ אָוּן בעל-הַבִּיתְתָּעָס⁵⁹ וּוָסָ
דָאָרָפָן כְּשָׂדָרְפָּ⁶⁰ פְּלִילִיש אַוִיך יּוֹם-טָבוֹב. דעם הָעָלָד וּוִידְעַרְשָׁטָאָנד
קָעָגָן אָזָא שְׁרָעְקָלְעָכָר וּוּלְטָ פִּירְט אִים זִיך צו בּוֹנְטוּוֹעָן⁶¹

1. Arnaud Bikard 2. KIMA'T presque/nearly 3. שיטスキו Isaac Bashevis Singer (1902-1991) 4. prend la défence/comes to the defense 5. BALE-KHA'IM êtres vivants, animaux/animals, living things, sing. בעל-חי BAL-KHAY 6. on torture/we torture 7. estomac, ventre/stomach 8. créatures 9. KEDE'Y ... afin de/in order to... 10. de premier ordre/first-rate 11. renoncé/renounced 12. MEYLEKH Ravitsh (1893-1976) 13. Alter Kacyzne (1885-1941) 14. SHAY AGNON Samuel Joseph Agnon (1888-1970) 15. DOR génération 16. MIZREKH est/east 17. KOYDEM-KOL tout d'abord/first of all 18. prendre en considération/take into account 19. SVIVE milieu 20. dindes/turkeys 21. en liberté/freely 22. prés/meadows 23. SHOLEM-ALEYKHEMS de/by Sholem Aleykhem (1859-1916) 24. ... KHAZNS Motl, fils du chantre Peyse/Motl the Cantor Peyse's Son 25. petit veau/little calf 26. KHAVER ami/friend 27. KATSEV boucher/butcher 28. injustices 29. imaginer/to imagine 30. se comportent/behave 31. avec indifférence/with indifference 32. MISHPOKEH famille/family 33. aversion 34. KAPORES cérémonie expiatoire pendant laquelle on tourne au-dessus de la tête une poule ou un coq/atonement ceremony performed with a fowl turned over one's head 35. EREV-YOM-KIPER la veille de Kippour/eve of Yom Kippur 36. carpes/carps 37. baignoire/bathtub 38. PEYSEKH la Pâque juive/Passover 39. ... SEYKHL il est vraisemblable/it stands to reason 40. ASHKENA'ZISHER ashkénaze/Ashkenazi 41. BIFRA'T en particulier/in particular 42. SHABES shabbat/Sabbath 43. YONTOVIM fêtes/holidays, sing. יומ-טוב YONTEV 44. mode de vie/way of life 45. SHOYKHET abatteur rituel/ritual slaughterer 46. MEKHABERS de l'auteur/author's 47. prise de position/stand 48. AKHZORYES cruauté/cruelty 49. on abat/we slaughter 50. en masse/massively 51. MESHUGE fou/crazy 52. accent 53. UMBERAKHO'NESDIKN ... pression sans pitié/merciless pressure 54. ... KOYKHES au-dessus de ses forces/he didn't have the strength 55. PARNOSE gagne-pain/livelelihood 56. KHSI'DISHER REBE rabbi hassidique/Hasidic rabbi 57. Rov rabbin/(Orthodox) rabbi 58. BALEBATIM bourgeois, maîtres de maison/housholders 59. BALEBOSTES bourgeois, ménagères/housewives 60. KOSHER cachère 61. se rebeller/rebel

וׂוַיְנִיקָעׁ וׂוַיְסִין אֶבְעָר אֹז דֵי מַאֲדֻרְנוּ יִדְישָׁע לִיטְעָרָטָר
פָּאַרְמָאָגָט אַגְּנַצְעָר רַיִי עַרְשַׁת-דְּאַגְּנִיקָעָ¹⁰ פְּגַגְרָן וׂוָאָס הַאֲכָבָן
זֶיךְ אַפְּגַעְוֹזָאנְטָ¹¹ פָּוָן עַסְנָ פְּלִילִישׁ, וׂוִי מַלְךְ רַאֲוּוֹתְשָׁ¹², אַלְטָעָר
קָאַצְיָנוּנָעָ¹³ אַדְעָר דַּעַר הַעֲבָרְעִישָׁר שְׁרִיבְעָר שְׁ"י עַגְנוֹן¹⁴ (אוֵיךְ
אַנְאַבְּלָל-אַרְרוּעָטָ). אַיךְ וׂוַיְלָ דָא בְּרַעְנָגָעָן אַפְּרַא הַיְפָאַטָּעָן צָו
דַּעְרְקָלְעָן דַּעַם דַּעְרְפָאָלָגָ פָּוָן דַּעַר וׂוַעֲגַטְאַרְיִישָׁר פְּלִיאָסָאָפְּיָעָ
צְוֹוִישָׁן מַעֲנְטָשָׁן וׂוָאָס גַּעַהָעָרָן מַעַר וׂוַיְנִיקָעָר צָוָם זַעֲלְבִּיקָן דָוָר¹⁵
אוֹן שְׁתָאָמָעָן אַלְעָלָ פָּוָן מִירְחָ¹⁶-אַיְירָאָפָעָ.

קודם-כל¹⁷ דארף מען געמען אין באטראקט¹⁸ או די דזאיך
פערזענעלכקייטן זייןען אויגגעוואקסן אין אַס-סְבִּיבָה¹⁹ וו די
נאונטקייט צוישן מענטשן און בעלי-הייחים איז געווען פיל
גריעסער ווי אין דער היינטיקער וועלט. הינעה, אינדייקעס²⁰, ציגן,
קי זענען ארומגעגןגען פראנק און פֿרִיזֵי²¹ אויף די געלסלאיך פון
שטעטל צי אויף די לאנקעס²² אַרְוֹם אַיִם, אַוְן קינדער האבן זיך
געקענט שפֿילֶן מיט זיי. שלום-עליכמס²³ רַאֲמָאן מְאַטְלָן פִּיסְע
דען חונס²⁴ עַפְנֵת זיך מיט אַבָּא-רִיבְוָנוֹג פָּוֹן דער פֿרִינְדְשָׁאָפְט
צווישן דעם הויפטהעלד, דעם יינגל מאטָל, מיטן קעלבל²⁵ מעני.
אַבער אין טאג דערויסט זיך מאטָל אוֹ מע האט פֿאַרְקוּיפְט
זיין בעסטן חַבְרָה²⁶ דעם קצְבָּה²⁷. דאס איז די ערשותע פָּוֹן אַרי
קַאֲטַאֲסְטָרָאָפְעָס אַוְן אַוְמַגְעַדְעַכְטִיקְיִיטָן²⁸ ווֹאָס מאטָל לעבעט דורך
דורוכן רַאֲמָאן. עס איז גראנג זיך פֿאַרְצְוּשְׁטוּלָן²⁹ ווי שוווער קען

טוטoit אַנְגָעֵשֶׁרְבִּין אֲצֹוָה⁹² אֵין וּוּלְכָעָר עַד לָאָזֶת זִיּוֹן שְׁטוּטָל
אֲלֵיכָא פְּאַרְבָּאָרְגָּעָנָע יְרוֹשָׁה⁹³ מִיטָן בָּאָדִינָג אָנוּ אַלְעָ אַרְטִיקָע יִידָן זָאַלָן
וּוּרְעָן וּוּגָעְטָאָרְיָעָר (אַדְעָר צַעַר-בָּעַלְיָה יִמְנִיקָעָס⁹⁴ וּוּזַיּוּן וּוּרְעָן
דָּדָאָרְטָן גַּעֲרוֹפָן). אַזְוִי אַרְוָם הָאָט דָעַר צְדִיקְנִיסְטָה⁹⁵ גַּעֲוּוֹאַלְט
דָּעַרְנָעַנְטָעָרְן מְשִיחָס צִיטָן⁹⁶.

די עטלעכע געדאנקען זייןען נאר אן ערשותער פרווע צו פארשטיין דעם דערפאלג פון וועגעטאריזום צוישן יידייש שרייבער. פארשטייט זיך או זי' האבן אויך געקענט איסקליליבן אזא לעבן-שטיגער פשוט צוליב היגענישע סיבות, נאר אנדרעד רפאקטארן האבן אויך מסתמא מיטגעוירקט, קען זיין או אומבוואווסטזיניק⁹⁷. נישט אלע האבן אונגעומען דעם ראיידיאלן באשלום צו ווערן פולשטענדיקע וועגעטאריער (באשוויס אלילין אייז געווארן אזא ערשת צו 60 יאר) נאר א סך יידייש אינטעלעקטואלן האבן אוריינגעווין א געוויסן אינטערעס פאר וועגעטאריזום. מיט אדער אן טיַּפְעָ מאָרָאַלִישׁ גְּרִיבְלָעְנִישׁן⁹⁸ האבן א סך פון זיך פאסמאָקעוועט⁹⁹ מיט די געזונטע מאָכלִים¹⁰⁰ פָּאַנִּי לְעֹוָאנְדָּא פֶּלְעָגֵט קָאָכָּן אַיְּרָא בָּאִימְטָן וּוְלְנָעָר וועגעטארישן רעטהראאן צוישן ביידע וועלט-מלחמות¹⁰¹.

אויבן: יצחק באשעוויסעס פרעסע-קארטע פונעם פֿאַריזער היינט. אונטן: מלך רָאוּיטֶשׁ (רעכטס) מיט זיין משפה און ? זינגערן.

62. TOYRE Torah 63. peau/skin 64. shkhite abattage, massacre/slaughter 65. MALEKHAMOVES ange de la mort/angel of death 66. abattoir/slaughterhouse 67. KHILEL-HASHÉM blasphème/blasphemy 68. AVADE bien sûr/of course 69. SOFEK doute/doubt 70. BEKIVN exprès/on purpose 71. ambigu/ambiguous 72. fait semblant/is pretending 73. refuser/refuse 74. KVURE ... l'enterrer au cimetière/burial in the cemetery 75. MIKOYEKH au sujet de/about 76. laïques/secular 77. SROV la plupart/most 78. éducation 79. MOYRE-HOYROE rabbin/rabbi 80. jusqu'à/no less than 81. défi/challenge 82. MISTOME probablement/probably 83. KASHRES lois de cacherout/Jewish dietary laws 84. I'KERDIKN essentiel/basic 85. se rebelle/rebels 86. la fin du monde/the end of the world 87. force d'attraction/power of attraction 88. MESHIKHZIM messianisme/messianism 89. ... DOVID ... David Katz (né/born 1956) 90. ... NEVIIM Zalmore des Prophètes/Zalmore of the Prophets 91. PORESH reclus/recluse 92. TSAVOË testament 93. ... YERUSHE héritage caché/hidden heritage 94. TSAR-BALEKHÀIMNIKES sensibles aux souffrances des animaux/sensitive to the sufferings of animals 95. TSADIK-NISTER juste caché/hidden tsadik 96. MESHIEKHS ... ère messianique/messianic age 97. inconsciemment/unconsciously 98. délibérations 99. se délectaient/relished 100. MAYKHOLIM plats/dishes 101. MILKHOMES querres/wars.

קעגן גאט אלין: "די תורה ⁶² אלין אייז געמאכט פון פעל".
ס'איין אַלְז געבעיט אויף שחייטה ⁶⁴. פָאַטער אין הימל, ביסט א
שוחת! [...] ביסט אַ שוחט אונן אַ מלאָך-המוות ⁶⁵! די גאנצע
וועטלט איין איין שעכטהויז ⁶⁶...". ליט דער טראדייציע איין אַזא
חילול-השם ⁶⁷ אוודא, ⁶⁸ די ערגסטע זינדה. עס איין אַבער נישט אַ
קיין סֶפֶק ⁶⁹ או די גאנצע סימפאטיע פונעם מהבר גיט צום העלה.
דער סוף פון דער דערצ'ילונג אייז בעיון ⁷⁰ צווייטיטישיק ⁷¹: צי
אייז דער העלד טאָקע משוגע, צי מאָכט ער נאָר אַן אַנטשעל ⁷²,
מע זאל אַים נישט אַפּוֹאָגָן ⁷³ אַ קְבּוֹרָה אוֹפִּין הַיְלִיקָן אַרטט ⁷⁴ צוֹלִיב
זעלbstמְאָרָה. צום סוף בליבט די פֿראָגע: צי אייז דאס נישט די
וועטלט משוגע, וואָס דערלויבט אָז מַע זאל אַזוי באָהאנדלאָן די
אַרְעֵם בעלי-חיים?

עד ראייקאליזם פון באשוויסעס וועגעטאריזום, אַזּוּ וּוּ
ער קומט צום אויסדרוק אין עד דאָזִיקער דערצ'ילונג, קען
פֵּאָרט דערשטונען. זיין שטעלונג איז ממעט אָ רעליגיעזע. און
איך קומ איצט צו אָ נײַיעם היפֿאָטען מְכוֹחַ⁷⁵ דעם דערפֶּאָלָג
פָּוֹן וועגעטאריזם ביַי וועלטלעכע⁷⁶ יִדִּישׁ שְׂרִיבָר. סְרוּבָּ⁷⁷
פָּוֹן זַיְהָאָבָן זַיְהָ גַּעֲבָנְטַעַוּת קַעַגְן דָּעַר דָּעַרְצִינְג וּוּאָס זַיְהָ
הָאָבָן גַּעֲקָרָגָן פָּוֹן זַיְהָרָע טָاطָעַס. דֵּי יִדִּישׁ רָעַלְגִּיעַ אָוּן
לְעַבְּנַ-שְׁטִיגְעַר הָאָבָן, פָּאָרְשְׁטִיטִיט זַיְהָ, גַּעַשְׁפִּילְטָ אָ צָעַנְטְּרָאַלָּעַ
רָאַלָּע אָין זַיְהָרָ אָוּסְבִּילְדוֹנָג⁷⁸. באַשְׁוּוֹיסָעַ טָاطָעַ אָיַז גַּעַוּעַן
אָ מְוֹרָהָהָרָאָה⁷⁹; רָאוּוֹתְשָׁעַס טָاطָעַ אָיַז גַּעַוּעַן זַיְהָרָ
פְּרוּמָעָר. אָין זַיְהָ אָוִיטָאַבְּיָאָגְּרָאַפְּיָעַ דָּעַרְצִילְטָ רָאוּוֹתְשׁ וּוּגָן
דֵּי טִיכְעַ קָאָנְפְּלִיקְטָן וּוּאָס הָאָבָן אִים אַנְטְּקָעְגָּנְגָּשְׁטָעַלְטָ זַיְהָ
מְשָׁפָחָה אָוּן וּוּאָס הָאָבָן גַּעַפְּרִיט אַזְשָׁ⁸⁰ צו אָ צְיוּוֹילְן פְּרָאַצְעָס
צְוִישָׁן טָاطָעַ אָוּן זַוָּן. אָין דָעַר זַעֲלִיבִּיקְעַר צִיטִי הָאָט דָעַר יָנוּגָר
דִּיכְטָעָר גַּעַשְׁאָפָן זַיְהָנָעַן, זַיְהָנָעַן, וּוּלְטַלְעַכְעַ פְּילָאַסְפְּיָעַ, שְׁטָאַרְקָ
בָּאַיְנְפְּלוֹסָט פָּוֹנוּעַם פְּילָאַסְפְּיָעַ שְׁפִינָּאָזָא. כָּאַטְשׁ עָר דָעַרְצִילְטָ
אָז זַיְהָ וּוּרָעָן אָ וּוּגָעַטָּרָאַרְיָעָר צו 19 יָאָר אָיַז גַּעַוּעַן כְּמַעַט אָ
צּוֹפְּאָל (דעַר דָעַולְטָאַט פָּוֹן אָ פְּאַרְמְעַסְט⁸¹ מִיטָּ אָ פְּרִינְד) דָאָרָה
מְעַן מְסֻתְמָאָ⁸² פָּאָרְשְׁטִין אַזּוּ עַרְנְסָטָן בָּאַשְׁלָסָן וּוּ דָאָס זַוָּן אָ
מִין קָעְגָּן-רָעַלְגִּיעַ. פָּוֹן אַזּוּ שְׁטָאַנְדְּפָוָנְקָט אָיַז וּוּגָעַטָּרָאַרְיָזָם אָן
עַקְוּוֹיוֹאַלְעַנְטָ צָמָן כְּשָׂרָתָ⁸³ מִיט אָן עִקְּרִידְקָן⁸⁴ אַנְטְּעַרְשִׁידָ: עַד
הָאָט אָ רָאַצְיָאַנְעָלָעַ בָּאַגְּרִינְדָוָגָן. דָעַר פְּאַקְט אָז וּוּגָעַטָּרָאַרְיָזָם אָיַז
גַּעַוּעַן, פָּאָרְאַוְתְּשָׁן, טִיכְעַ פָּאָרְבּוֹנְדָן מִיט אָן אַלְטְּעַרְנָאַטְיוּוּעָ
רָעַלְגִּיעַ, אָ רָעַלְגִּיעַ וּוּאָס וּוּדְרָעַשְׁפָּעַנְקָט⁸⁵ קַעַגְן יִדְשְׁקִיטָ,
אָז אַילְוָסְטוּרִיטָ פָּוֹן אָ סְעַרְעַ לִידְעַר וּוּאָס עָר הָאָט גַּעַשְׁרִיבָן אָז
יִצְוֹבָר אַיִּינָם אַנוּמָצְרוּן חַיְאָל וּוּגָעַטָּמָרְבִּין, גַּעַנְאַוּשְׁלִימָה⁸⁶

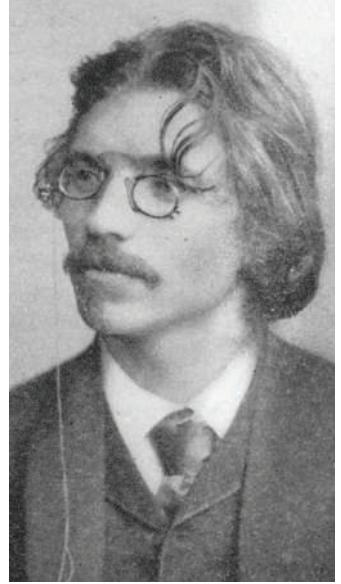
עופות¹ אוֹן מענטשן

בידע ווערך קען מען זען אי א פראטעט קען אַנְגָּעָנוּמוּנָע נארמעס אוֹן קען דעם סדרה-העלום²⁷ בכלל²⁸, אי א סקעפטיציז אוֹן לגביה²⁹ דער מעגלעכית זוי צו בייטן. מע קען זוי פֿאַרְשְׁטִין ווי אַ קְרִיטִיךְ קען יידישע מיניגים³⁰, אַבער גֶּלְיכִּיטִיךְ ווי אַן אַנְאָלֵין פָּוֹן דַּי מַעֲכָנִיּוּמָעַן פָּוֹן אָונְטְּרָדְּרִיקְוָנָג³¹ אַין וועלכער עס לעבט דאס יידישע פֶּאָלָק צוישן ניט-יידין (צ' גאָר אָן אָפְּרוֹפְּרָע אוֹפְּן קעשנעוווער פֶּאָ�ָּרָם³²), אַדער אלגעמיינע מעכאנימען פָּוֹן דַּאֲמִינְאָצְּיעַן אוֹן רעוואָלָצְּיעַן. לייענט דַּי דָּעַרְצִילְוָנָגָעַן אוֹן אַיר וועט מסתמאָן אַנדערש קוֹקָן נִיט נָאָר אוֹיפְּרָע עוֹפְּות, אַבער אַרְיךְ אוֹיפְּרָע מַעְנְשָׁן!

- 1. OYFES volailles/fowl, poultry
- 2. LEKOVED en l'honneur de/in honor of
- 3. SHOLEM-ALEYKHEM de/of Sholem-Aleykhem (1859-1916)
- 4. anniversaire de sa mort/anniversary of his death
- 5. maison d'édition/publishing house
- 6. KAPORES cérémonie expiatoire pendant laquelle on fait tourner au-dessus de la tête une poule ou un coq/atonement ceremony performed by turning a fowl over one's head
- 7. couple
- 8. grève/strike
- 9. poules et coqs/hens and roosters
- 10. exécuter la cérémonie de kapores/perform kapores
- 11. GOYRL destin/destiny
- 12. dindes/turkeys
- 13. ... PEYSEKH on engrasse pour la Pâque/fatten for Passover
- 14. bien que/although
- 15. MAYSES contes/stories
- 16. OYFANIM façons/ways sing. אוֹפְּן OYFN 17. AGEV en outre/by the way
- 18. réflexion/reflection
- 19. BALE-KHAIM animaux, êtres vivants/animals, living beings, sing.
- 20. BAL-KHAY 20. אַי... אַי... ainsi que/both ... and
- 21. société/society
- 22. double
- 23. point de vu extérieur/external point of view
- 24. BEEMES véritablement/really
- 25. l'autre/others
- 26. façon/manner
- 27. SEYDER-HOOLEM l'ordre des choses/way of the world
- 28. BIKHLA'L en général/in general
- 29. LEGABE par rapport à/concerning
- 30. MINHOGIM coutumes/customs, sing. מינָג MINEG
- 31. oppression
- 32. pogrom de Kichinev/Kishinev pogrom (1903)
- 33. MISTOME probablement/probably.

לכְּבָוד² שְׁלוּם-עַלְיכֶם³ 100 סְטָטִין יָאַרְצִיתִי⁴ הָאָט דַעַר פֶּאָרְלָאָג⁵ מַעַדְעַם-בִּיבְּלָאָטָעַק פָּוֹנוּם פָּאַרְיוּעַר יִדִּישְׂ-צָעָנְטָעַר אַרְוִיסְגָּעָזְבָּעָן אֵין אֵין באָנְד זִינְעַר דָּעַרְצִילְוָנָגָעַן, „כְּפָרוֹת”⁶ (1903) אָוֹן, „דָּאָס פָּאַרְפָּאָלָק”⁷ (1909). דָּאָס בִּיכְלָ מַעְנְשָׁן אוֹן עוֹפְּות נַעַמְתָּ אַרוֹם דַעַם יִדִּישְׂן אַרְגְּנִינְאָל מִיט אַפְּרָעְטִיקָעַר

אַבְּרָזְעָצְנוּג אוֹיפְּרָאַנְצִיזְוִישַׁ פָּוֹן נַאֲדִיא דַעַה-אַנְ-רָאָטְשִׁילַד. אֵין דַעַר עַרְשְׁטָעַר דָּעַרְצִילְוָג (זַעַט אָוֹנְטָן) קַומְטַ פֶּאָר אַשְׁטְרִיךְ⁸ פָּוֹן הַינְעָר אֵון הַעֲנָדָר⁹ קַעַגְן שְׁלָאָגְן כְּפָרוֹת¹⁰. דַי צְוּוִיתָעַ שְׁטָעַלְטַ פֶּאָר דַעַם טְרוּוּעִירְקָן גּוֹרְלָא¹¹ פָּוֹן אַפְּרָל אַינְדִּיקָעַס¹² וּוֹאָס מַעַדְעַוּעַט אַוְףְּ פָּסָח¹³. כָּאָטְש¹⁴ בִּידַע טְעַקְסָטָן זַעַגְעַן זִי אַטְיַיל פָּוֹנוּם צִיקְלָ „מַעַשְׁיָוֹת”¹⁵ פֶּאָר יִדִּישְׂ קִינְדָּרָעַ, זַעַגְעַן זִי טְרָאָגִישַׁ אֵון פָּעַסְמִיסְטִישַׁ, אָוֹן לְאֵין זִיךְ אַינְטְּרָפְּרָעַטְרִין אוֹיפְּ אַסְךְ אַוְהָנִים¹⁶ (אַגְּבָּ, „כְּפָרוֹת”¹⁷ אַי אַרוֹסִים צָוָם עַרְשָׁטָן מָאָל מִיטָן אַוְנְטְּרָטִיטָל¹⁸ אַי אֵין דַי לִיְדָן פָּוֹן דָּעַרְצִילְוָגְעַסְעַגְעַס קִינְדָּרָעַ). עַס אֵין אַרְיִינְקְלָעַד¹⁹ אַי אֵין דַי לִיְדָן פָּוֹן בְּעַלְיְ-חִיִּים²⁰, אַי אֵין דַי מַעְכָּאָזְנִים²¹ פָּוֹן דַעַרְצִילְוָגְעַסְעַגְעַס בְּילָד: עַרְשָׁטָנס, זַעַגְעַן מִיר מַעְנְשָׁן דָּוָרְקָדְיָה²² דַי אָוְיגָן פָּוֹן עוֹפְּות: אַדְנָק דַעַם דָּזְוִיקָן דָּרוּיְסְנְדִיקָן קְוּקוֹוְינְקָלְעַד²³ קַעַגְן דַעַר לִיְעָנְדָר זִיךְ אַרְיִינְטְּרָאָכְטָן אֵין דַי פְּרָאָגָעָס „וּוֹאָס אֵינוֹ נָאָרְמָאָל?”, „צִי אֵין דַי וּוּלְטַ אַגְּטָע?”, „צִי קַעַגְן מַעַן בָּאָמָת²⁴ פֶּאָרְשִׁטִּין יְעָנָעָם²⁵?”, צְוּוִיתָנס, זַעַגְעַן דַי עוֹפְּות אַלְיָין אוֹיךְ פֶּאָרְגָּעַשְׁטָעַלְטַ אַוְףְּ אָן אַנְטְּרָאָפְּאָמָרְשִׁין שְׁטִיגְעַר²⁶ אָוֹן לְעָבָן אֵין אַגְּזָעַלְשָׁאָפְּט וּוֹאָס דָּעַרְמָאָנְט אַונְדוּזְעָרָע. אֵין

לוֹוְפָּן אֵין דַי הַינְטְּרָגְעַסְלָעַךְ, אוֹיסְגָּעַצְוִיגְן דַי קְעַפְּלָעַךְ, מָאָכְן פֶּאָלְקָעַס¹², הַיְבָן פִּיסְלָעַךְ, שְׁפְּרִינְגָעַן אַוְנְטְּרָטִעַר עַפְּעַס מִיט אַמִּין אִמְפְּעַט¹³, אָוֹן אַלְץַ אַהֲיָן, וּוּיטַ, הַינְטְּרָטִעַר דַעַר שְׁטָאָטַ אַרְוִוִּסְטַ אַחֲידָוְשָׁן¹⁴ אֵין דָאָס גְּעוּוֹעַן, נָאָר קִיְיָנָעַם אֵין נִישְׁתָּ אַיְנְגָעַפְּאָלָעַן עוֹפְּות.

עַרְשָׁטָר שְׁפְּעַטְרָעַר, אֵין דַי עַשְׁרָתִ-יְמִינְתָּשְׁוָה אַרְיָין¹⁵, הָאָט מַעַן אַנְגָּעָהוִיבָן זִיךְ אַרְוָמְקָוָקָן, אֵזְ דַי שְׁטִיגְגָּן¹⁶ זַיְינְעַן אַפְּן, אָוֹן וּוּסְטָאָיְזָה גְּעוּוֹעַן עַרְגָּעַץ אֵן עַוְּפָ אֵין דָאָס אַרְוִיסְגָּעַפְּלָוָגָן — אָוֹן גַּיִי

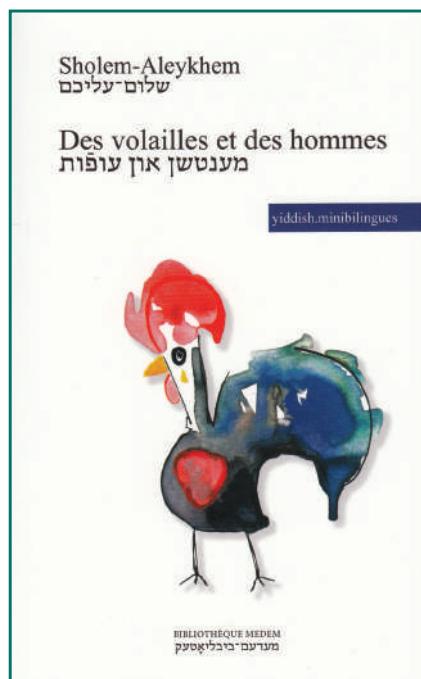
- 1. KAPORES cérémonie expiatoire pendant laquelle on tourne au-dessus de la tête une poule ou un coq/atonement ceremony performed with a fowl turned over one's head
- 2. SHOLEM-ALEYKHEM (1859-1916)
- 3. ROSHESHONE nouvel an juif/Jewish new year
- 4. OYLEM les gens/people
- 5. TASH-LEKH cérémonie d'absolution des péchés, symbolisée par le geste de retourner ses poches au-dessus d'un cours d'eau/rite that symbolizes the casting out of sins by shaking out ones pockets near a flowing stream
- 6. MAKHNE multitude
- 7. OYFES volailles/fowl
- 8. poules/hens, sing.
- 9. poules couveuses/laying hens
- 10. poulets/chickens
- 11. jeunes coqs/young roosters
- 12. pilons (expression calquée sur מַאֲכָן פִּיסְ)
- 13. élan/momentum
- 14. ... KHIDESH surprenant/surprising
- 15. ASERES YEMEY TSHUVE ... arrivés les 10 jours de repentir/well into the 10 days of repentance
- 16. cages

זוך מיך ! איז געוואָרַן אַ גוֹאַלְדַּן : „סְטִיטִישׁ¹⁸, מִיט וּוָס וּוּטַם שְׁלָאָגָן פֶּפְרוֹת¹⁹?“. אַיבָּעַר הַוִּיפְטַּה²⁰ הַאֲבָן אַיְנָגָעַלִּיגַט דֵּי וּוּלְטַה²¹ דֵּי וּוּבָּעַר ; פֵּאָר אַ וּוּיסַע כְּפָרָה²² וּוּטַ אַיְיךְ אַ וּוּבָּזַן אַ כְּפָרָה²³. זַי מַעַג וִין אַפְּילָוָן²⁴ אַ מַּאֲדָאָם²⁵, מִיט אַ הוֹט אַוְן מִיט אַ פְּאַרְטָעַפְּאַינְזַן²⁶ זַיְינָעַן ... מַשּׁוֹגָעַנְרוֹווֹיזַן²⁷ אַיְינָעַן צַאָלָן אַיְינָעַן טָאָג אַרְיָין²⁸, אַבְּיָין²⁹ צַו קְרִיגָּן כְּפָרָות ; אַוְיב נִישְׁתְּ קִין וּוּיסַע הַוָּן, לְאוֹ זַיְינָן אַ רַּאַבְּעַן³⁰, אַ שְׁוֹוָרָצַעַן. לְאוֹ זַיְינָן אַ רְוַיְטָעַר הַאָן – אַבְּיָ אַ כְּפָרָה !

אַיְן וּוּי אַיְיךְ צַו לְהַכְּעִיסָּן³¹, אַיְן נִישְׁתְּ גַּעֲוֹעַן אַיְן מַאְרָק, אַיְר וּאַלְטַ זַגְּן, אַן עַופְּ אַיְיךְ אַ רְפָאַה³². דָּאָס הַיִּסְטַּ, סְאַיְן גַּעֲוֹעַן עֻוֹפְּות אַיְן מַאְרָק, נַאֲר נִישְׁתְּ אַזְׁעַלְכָּעַ, וּוּסַע מַע זַאל מִיט קַאנְעַן שְׁלָאָגָן כְּפָרָות. צַו בִּישְׁפָּילָן : קַאֲטַשְׁקָעַס³³ זַיְינָעַן גַּעֲוֹעַן מִיט גַּרְאָבָּעָ פּוֹפְּקָעָס³⁴, גַּעַנְזַּעַס מִיט פְּעַטְעַ בִּיכְלָעַךְ³⁵, אַינְדִּיקָּעַס אַגְּנַעַבְּלָאַזְׁעַנָּעָ מִיוֹחָסִים³⁶, מִיט אַרְאַפְּגָעַלְאַזְׁעַנָּעָ שְׁנַאַבְּלָעַן³⁷. וּוּיסַע, רַיְינָע אַומְשָׁולְדִּיקָּעָ טִיבְעַלְעַךְ³⁸ הָאָט מַעַן גַּעֲכָאָפְּט אַיְן אַרְויִסְגַּעַטְרָאָגָן אַיְיךְ צַו פָּאַרְקְּוִיְּפָן. סְאַיְן אַבְּעַר אַלְץ נִישְׁתְּ דָּאָס, אַיְן קִין עֻוֹפְּות אַיְן נִישְׁטָאָ, כָּאַטְשָׁ נַעַמְתָּ לִיְגַּט זַיךְ אַן שְׁטָאָרְבָּט⁴¹ !

וּוּ זַיְינָעַן אַהֲנָגְעַקְוּמָעַן אַלְעַ עֻוֹפְּות ? לִיְעַנְתָּ, זַיְינָעַן מַוחְלָל⁴², וּוּיטָעַר, וּוּטַ אַיְר הַעָרָן אַ שִּׁינְסָן.

— קְוָקָּאָרִיקָּו ! גַּעַדְעַנְקָט זְשָׁע, גַּעַטְרִיעַ בְּרִידְעַר אַוְן לִיבָּע שְׁוּוּסְטָעַר. צַי זַיְיט אַיְר בְּאַוְאָרָנְטָן⁷⁴ אַיְן זַיְה, אַז אַיְר וּוּט בְּיִשְׁטָיִין קַעְגַּן דַעַם נְסִיּוֹן⁷⁵ ? צַי וּוּט אַיְר זַיְקַ נִישְׁתְּ לְאַזְׁוֹן פְּרִירָן אַיְן בָּאָד אַרְיָין⁷⁶ ? מַע וּוּט זַיְכָּעָר קַוְמָעָן אַוְן פְּאַרְלִיְּגָן אַיְיךְ פְּרָאַסְעָס⁷⁷, אַדְעָר הַיְּרֹזֶשׁ⁷⁸, אַוְן אַיְיךְ קַעְן דַאְךְ אַיְיךְ, וּלְלָהּ וּסְבוּאַנְיִקְעָס⁷⁹, אַז פֵּאָר אַ בִּיסְלָ פְּרָאַסְעָ אַוְן פֵּאָר אַ הַיְּרֹזֶשׁ וּוּט אַיְר אַוְועַקְגַּעַבָּן דַרְיָ שָׁאָק⁸⁰ אַיְיעָר...
— קְאַדְקָאַדְקָאַ ! חַסְיּוּשָׁלוּם⁸¹ ! מַע זַאל אַוְנדַז גַּעַבְּן גַּאְלָד ! קְאַדְקָאַדְקָאַ !
— קְוָקָּאָרִיקָּו ! גַּעַדְעַנְקָט זְשָׁע נַאֲזָא מַאְל אַוְן נַאֲזָא אַמְּאָל : אַיְר זַאלְטַ וּזְיךְ הַאלְטָן שְׁטָאָל אַוְן אַיְינָן⁸² ! אַוְן טָאַמְעָר וּוּט מַעַן אַיְיךְ וּזְיךְ וּזְיךְ אַיְר אַרְוִינָן זַאלְטַ אַיְיךְ זַאלְטַ אַיְר זַיְקַ נִישְׁתְּ לְאַזְׁוֹן. דַי אַרְוִינָן זַאלְטַ אַיְר זַיְקַ נִישְׁתְּ לְאַזְׁוֹן, אַיְר הַעֲרָט ? אַן עַק ! אַסְׁוּף⁸⁴ ! אַוְיסַע כְּפָרָות !

קָאָפִיטָל ב
הַעַטְ-זְוִוִּית⁴³ הַינְטָעַר דַעַר שְׁטָאָטָט, אַזְשַׁ אַיְיךְ יַעֲנַעַר זַיְיט מִילְּן⁴⁵, הַאֲטַ וּזְיךְ גַּעֲטָאָן חַושְׁךְ⁴⁶; דָּאָס גַּאֲנַצְעַ פְּעַלְדַּ אַיְן גַּעֲוֹעַן פּוֹל מִיט הַיְּנָעָר, הַעַנְעָר⁴⁷, אַלְטָעַ קַוְאָקָעַס אַוְן קַלְיַינָעַ הַינְדָלָעַ. דָּאָס קַרְיִיעַן⁴⁸ פָּוָן דֵי הַעַנְעָר, דָּאָס קַוְאָקָעַן⁴⁹ פָּוָן דֵי קַלְיַינָעַ הַינְדָלָעַ דָּאָס פִּישְׁטַשְׁעַן⁵⁰ פָּוָן דֵי קַלְיַינָעַ הַינְדָלָעַ אַיְזַיְעַוְוּן אַזְוִי גְּרוּיסָן, אַזְעַמְעַט גַּעֲקָאָנְט טַוְבָּי⁵¹ וּוּרְעָן. אַלְעַ הַאֲבָן זַיךְ גַּעֲשָׁטוֹפְּט אַוְן גַּעֲקוּוּעַטְשַׁת⁵² אַהֲיָן אַוְיבָּן אַן. אַוְן דָּאָרט, אַוְיבָּן אַן, לִיגְט אַן אַלְטָעַר אַוְיסְגַּעַה אַקְטָעַר בּוּיִם, אַוְן אַיְיךְ דַעַם דָּזְוִין אַלְטָן אַוְיסְגַּעַה אַקְטָעַן בּוּיִם פְּלִיטַ אַרְיִיךְ גַּאֲרַ אַיְינָעַן יַוְנְגָעַר הַאָן, טַוְט אַ פָּאַטְשָׁ מִיט דֵי פְּלִיגְלָעַן אַוְן הַיְּבָט אַן צַו קְרִיעַן :

17. clamour/clamor 18. comment est-ce possible ?/how can it be? 19. accomplir la cérémonie de *kapores*/perform the *kapores* ceremony 20. surtout/most of all 21. remuaient ciel et terre/moved heaven and earth 22. KAPORE volaille/fowl 23. ici donnera n'importe quoi/her will give anything 24. AFILE même/even 25. une madame/lady 26. piano 27. MESHU'GENERVAYZ frénétiquement/madly 28. payer le prix fort/pay a high price 29. pourvu qu'on ait/as long as they got 30. moucheté/speckled 31. ... TSELOKHES comme par un fait exprès/on purpose 32. ... REFUE petite quantité/tiny amount 33. canards/ducks 34. gosiers/gullets 35. oies/geese 36. ventres/bellies 37. dindes/turkeys 38. ... MEYUKHOSIM aristocrates bouffis d'orgueil/bloated aristocrats 39. becs/beaks 40. innocentes colombes/innocent doves 41. quoi que tu fasses/you can lay down and die! 42. ... MOYKHL *ici s'il vous plaît/her beg pardon* 43. bien loin/far away 44. même/as far as 45. moulins/mills 46. ... khoyshchekh c'était la pagaille/all hell has broken loose 47. coqs/roosters, sing. **חַגָּן** 48. chant (du coq)/crowing 49. caquètement/clucking 50. pépiement/chirping 51. sourd/deaf 52. poussé et serré/pushed and pressed 53. abattu/cut down 54. claque/clap 55. RABOYSAY messieurs/gentlemen 56. ... YEDUE vous connaissez bien/it is known to you 57. ignominieux/shameful 58. MINEG coutume/custom 59. BALEBATIM maîtres/masters 60. BALEBOSTES maîtresses/mistresses 61. MEHUME ruée/turmoil 62. qu'ils aillent au diable/a black year on them 63. perchoirs/roosts 64. balbutient/mumble 65. BESHAS-MAYSE en même temps/all the while 66. SIDER livre de prières/prayer book 67. ... RUEKH ... le diable sait quoi/the devil knows what 68. nous balancent/fling us 69. shoykhet abatueur rituel/ritual slaughterer 70. UVDE tâche/task 71. BIZOYEN outrage 72. fini/an end to 73. reprennent/repeat 74. sûrs/sure 75. ... NISOYEN surmonter l'épreuve/resist the temptation . 76. laisser rouler/be duped 77. millet 78. orge/barley 79. ZOYLEL-VE-SO'YVENIKES gloutons et soiffrads/gluttons and drunkards 80. 3 x 60 81. KHAS-VESHOLEM Dieu nous en garde !/God forbid! 82. fermement/firmly 83. crever/peck out 84. SOF terminé/an end.

בָּאַרְיִמְטָע בְּעַלְיִ-חִים¹

געפינט אין דער קָאַלְאנָע לִינְקֵס, וועכלכע באַרְיִמְטָע
בעלי-חִים שטעלן זיך דָא פָאָר.²

1. איך האָב אַיִן אַיְנְצִיק מֶאָל צוֹגֶרְעַדְט³ אֲ מענטש צו עסן אַיִן
איַנְצִיקע פָּרוֹכְט אָוֹן מֶאָכֵט דָּעַרְפָּוֹן אֲ צִימָעֵס⁴ בֵּין הַיִנְטִיקָן
תָּאָג.

2. ווען איך האָב אֲ מֶאָל גַּעֲבָרְעַנְגֵּט נְחֵן⁵ אֲן אַיְלְבָעַרְטָן-צְוַיְיגֵּג,⁶
הָאָט עַר זיך שְׁטָאָרָק דָּעַרְפָּרִיט.

3. איך האָב אַיִן מֶאָל אַיְנְגָעַשְׁלָוְנוּגָעַן אֲ נְבִיאָ⁷, אֲבָעָר עַר הָאָט
גַּעֲהָאָט אֲ שְׁלַעְכָּטָן טָמֵם⁸ אָוֹן כְּהָאָב אִים ווּידָעָר אוּסְגָּעַשְׁפִּיגָן.

4. איך האָב זיך אֲ מֶאָל דָּוְרְכָּגָעַשְׁמוּעָסְט מִיט מִין בְּעַל-הַבִּית
בְּלָמֵס.⁹

5. האַנְיְבָאֵל הָאָט אָוֹנְדוֹ גַּעֲפִירְט בֵּין דִי אַלְפָנְבָּעָרָג¹⁰, נָאָר עַס
הָאָט זיך אַרְוִיסְגָּעוּווֹין אֲזַעְדָּר קְלִימָאָט דָּאָרְטָן אַיְזַעְפָּר אָוֹנְדוֹ
נִיט צְוַגְּעַפְּאָסְט.

6. איך הַיִּס אַיְנְצִיטָאָטוֹס¹¹ אָוֹן מִין בְּעַל-הַבִּית אַיְזַעְעַן קָאָ-
לִיגְוָלָא. כְּהָאָב גַּעֲהָאָט זַיְעַד אֲשִׁינְעַס פְּאָרְטִיוּעַ אָוֹן פָּאַלִּיטִיִּ-
שָׁע קָאַרְיְעָרָע.

7. איך האָב זיך בָּאוּצָצָט אַיְנְעַם קָאָפְּ פָּוֹן טִיטּוֹס הַרְשָׁעָ¹², ווּאָס
הָאָט צְעַשְׁטָעַרְט¹³ יְרוּשָׁלָם¹⁴, אָוֹן כְּהָאָב אִים גַּעֲמָוֹתְשָׁעַט¹⁵ זִיבָן
יָאָר.

8. מִיר הַאָבָן אֲ מֶאָל גַּעֲרָאָטְעוּוּעָט¹⁶ דָּעַם קָאָפְּיטָאָל.

9. מִיךְ הָאָט אַוִּיגְגָּה אַדְעָוּעָט¹⁷ אֲ מִשְׁפָּחָה קָאָטְשָׁקָעָס¹⁸, נָאָר
כְּהָאָב זיך זַיְעַלְתָּ אֲ בִּיסְלָ פְּרָעָם. ווּגְנָן מִין טְרָאָוּמָעָ¹⁹
פָּוֹן דִּי יְוָנָגָע יָאָרָן הָאָט אַנְדָּעָרָסָעָן אַגְּעָשָׁרְבִּיכָּן אֲ דָרְצִילְוָגָג.

10. איך קָוָם פָּוֹן טְשָׁעַשְׁיָר²⁰ אַיְן עַנְגָּלָאָנְד אָוֹן כְּהָאָב אַזָּא שִׁינְעָם
שְׁמַיְיכָל אָז אֲ מֶאָל זַעַט מִעְן נִיט עַפְעָס אַנְדָּעָרָש.

11. מִין לְעָבָן אַיְזַעְעַן גָּאָר שְׂוּוּר. ווּגְנָן מִיר הָאָט דָּעַר יִדְּיִ-
שְׁעַר שְׁרִיבְעָדָר מַעַנְדָּעָלָעָ מַוְּכָּרִיסְפָּרִים²¹ אַגְּעָשָׁרְבִּיכָּן אַיְן אֲ
גַּאנְצָן רְאָמָאָן ווּאָס מֶעָה אֲטָפְּעַטְעָר אַיְבָּרְגָּעָזָעָצָט אַיְן אֲ פָאָר
שְׁפָרָאָכָן.

12. איך האָב גַּעֲהִיְסִין מַעְנִי. מִיט מִיר פָּלָעָגְט זַיְקָשְׁפִּילְן מֶאָטָל
פִּיסְעַ דָּעַם חֻזְנָס²² אַיְן שְׁלוּמָ-עַלְכָמָס²³ אֲ רָאָמָאָן.

די עַנְטָפְּעָרָס אַוְיָף ז' 10

"אדם און חווה" פָּוֹן לְוקָאָס קְרָאָנָאָך דָּעַם עַלְטָעָרָן (1526).

ג. אַיְזָוְלְטָע ²⁸	א. קָלִיאַטְשָׁע ²⁴
ח. פְּעַרְד	ב. שְׁוָאָזְן ²⁵
ט. שְׁלָאָגְן	ג. טְרַוִּיבָן ²⁶
ז. וּוְאַלְפִּישָׁ ²⁹	ד. קָאָזְן ²⁷
י"א. גַּעַנְדָּן ³⁰	ה. קָעַלְבָּלְלָן ²⁷
י"ב. הַעַלְפָּאָגָנְדָן ³¹	ו. פְּלִיגָן

1. BALE-KHAIM êtres vivants, animaux/living beings, animals, sing.
2. se présentent/introduce themselves
3. persuadé/persuaded
4. on en fait tout un plat/make a big fuss about it
5. NO'YEKHIN à Noé/to Noah
6. branche d'olivier/olive branch
7. NOVI prophète/prophet
8. TAM goût/taste
9. ... BALEBO'S BILEM mon maître Balaam/my master Balaam
10. Alpes/Alps
11. Incitatus
- ... HAROSHE Titus le méchant (*nom juif traditionnel de l'empereur romain Titus*)/Titus the wicked (*traditional Jewish name for Roman Emperor Titus*)
13. détruit/destroyed
14. YERUSHOLAIM Jérusalem
15. tourmenté/tormented
16. sauvé/rescued
17. élevé/raised
18. mish-pokh ... une famille de canards/a family of ducks
19. trauma-tisme/trauma
20. Cheshire
21. Mendele Moykher-Sforim
22. ... KHAZNS Motl fils du chantre Peyse/Motl the Cantor Peyse's Son
23. sholem-ALEYKHEMS de/by Sholem-Aleykhem (1859-1916)
24. haridelle/mare
25. cygne/swan
26. colombe/dove
27. veau/calf
28. ânesse/she-ass
29. baleine/whale
30. oies/geese
31. éléphants.

שפראָך-עכotta² פֵּאָר יִדְיִיש-לעֲרָנוּרַס וּוֹאָס קַעַנְעָן הַעֲבָרְעִישׁ (טיל 3)

אין דער רוביריך⁴, "шибועים-לשן"
קליבן מיר אויס יעדעס מאָל אָן
אנדעָר שפראָך אָון גיבָּן באָזונַ
דעָר שפראָך-עֲצֹות פֿאָר יִדְיִישַׁ-
לעֲרָנָעָרָס ווֹאָס קענען אָט דִּי
שפראָך. אַינְנָע נומָעָר 105 האָבָּן
מיר באָאנְדָלֶט סֻעְמָאָנְטִישָׁע אָונַ-
טָעַרְשִׁיְידַן צוֹוִישָׁן לְשׂוֹן-קּוֹדְשַׁ-
שְׁטָמַיְיקָעַ⁵ ווּוּרְטָעָר אוֹיף יִדְיִישַׁ
אָון זֵיְעָרָע עַקוּוֹיוֹוָאַלְעַנְתָּן אוֹיף
הַעֲרָבָּעָש. אַין דָעַם נומָעָר עַנְדִיקָן
mir di סְעַרְדִּיעַ, "שפְרָאָך-עֲצֹות פֿאָר
יִדְיִישַׁ-לעֲרָנָעָרָס ווֹאָס קענען הַעֲבָ-
רָעִישַׁ" מִיט אָ פֿאָר לְשׂוֹן-קּוֹדְשַׁ-
שְׁטָמַיְיקָע שְׁרַשְׁמַיָּּּוֹ⁶ ווֹאָס האָבָּן אָן
אנדעָר בָּאַטְיִיט⁷ אוֹיף הַעֲרָבָּעָש
אָון אוֹיף יִדְיִישַׁ.

לינגוויסטיק אין א שורש א גראפער אותיות אין א געוויסן סדר²⁴
וואס טראגן אין זיך א יסודותדיין באטיטט²⁵. א שורש ווערט
פאראואנדלט²⁶ אין צענדייקער ווערטער מיט גאר פארשידענע
מיינען אוון שפראכלעכע פונקצייעס (געמען, אדיעקטיוון, ווערבן,
פרעפזיציעס אוון איזוי וויטער). פונדאטוטוועגן ציון זיך אלע
זו זיער בשותחותדיין²⁷ שורש.

אין אינדא-אייראפעישע שפראָן

נעמת, למשל²⁸, די וווערטער „געניעלאָגִיעַ“, „קענִיגַּ“, „זשאנְעַרְ“ אוון „נאָטֶורַ“. אַ פֿנים³⁰ האָבן זַיִן זַיִינֶר ווַיַּינֶּק צַו טָאן אַיִינָס מִיטָּן אַנדְרָעַן. נָאָר אָוִיב מַעַ בָּאַטְרָאַכְטַּ³¹ זַיִן עַטְמָאָלָגִיעַ, זַעַט מַעַן אֹזְ אלְעַ זַיִינֶעַן זַיִךְ מִיחְסַּד³² צַו דָּעַם זַעֲלֵן אַינְדָּא-איַירָאַפְּעַיְישַׁן שָׁוּרֶשְׁ גַּעַן, וּזְאָס זַיִן גְּרוֹנוֹנְטָבָאַטִּיטַּ³³ אַיזְ גְּעַבְּרוּתַּ. פָּוּן דָּעַם דָּאַזְיָקַן

די ווערטער און זיערטער שרשים אין. ל. פרצעס⁸ דער ציילונג „דער הינטישער סדר”⁹ דער קלערט דער בעל-שם-יטוב¹⁰ ווי איזוי עס הייבן זיך אויף די תפֿילות¹¹ פֿון די מענטשן ארויף ביין רבונו-של-עולם¹²: „די אותיות-הקודש¹³ אליען הייבן זיך אין דער הייך. יעדע זאך ציט זיך צו איר שורש... און סופ-כל-סוכט¹⁴ קומט אַמְּאל די ציטט, דער אַוִיר¹⁵ ווערט רײַין, עס הערן אויף די מניעות¹⁶ פֿון וואָלקן און ווינטן, הייבן זיך אויף די אותיות פֿון דער תפֿילה ארויף, און פֿאלן אותיותויעז¹⁷ פֿארן כיסא-הכבוד...“. דאס גיסטיקע בילד געמאַלט פֿון דעם גרויסן בעל-שם און ליטער-אַרייש אויסגעשניצט¹⁸ פֿונעט גרויסן קלאסיקער איז אַ פֿאסיקער משל²⁰ צו דער באַצְינונג צוישן ווערטער און זיערטער שרשים: אַ שורש איז נישט נאר אַ וואָרכֿל²¹, אַס איז אויך דאס תפֿיצית²², דער מהות²³ פֿון אַ זאָך. אַין

1. SHIVIM-LOSHN 70 langues (*selon la tradition, toutes les langues du monde*)/70 languages (*in Jewish tradition, all the languages of the world*)
2. EYTES conseil/advice 3. Tal Hever-Chybowski 4. rubrique/column 5. LOSHN-KOYDESH ... d'origine hébraïque et araméenne/of Hebrew and Aramaic origin 6. SHROSHIM racines/roots, sing. שְׁרוֹשִׁים shoyresh 7. sens/meaning 8. PE'RETSES de Y.-L. Peretz/Y. L. Peretz's 9. ... SEYDER Seder (repas de Pâque) de chiens/the Seder (Passover meal) of the dogs 10. BAL-SHEM-TOV Rabbi Yisroel Baal-shem-tov (1700-1760) 11. TFILES prières/prayers 12. REBOYNE-SHELOYLEM Dieu/God 13. OYSYES-HAKOYDESH lettres saintes/holy letters 14. SOFKL-SOF finalement/at last 15. AVER *ici/here* air 16. MENIES obstacles 17. o'YSYESVAYZ lettre par lettre/letter by letter 18. KISE-HAKOVED trône divin/throne of God 19. ciselé/carved 20. ... MOSHL exemple approprié/suitable example 21. racine/root 22. TAMTSES quintessence 23. MEHU's nature même/very nature 24. SEYDER ordre/order 25. YESO'YDES DIKHN ... sens fondamental/basic meaning 26. transformé/transformed 27. BESHU'TFESDIKHN commun/common 28. LEMOSHLS par exemple/for example 29. genre 30. ... PONEM apparemment/apparently 31. considère/consider 32. ... MEYAKHES viennent de/come from 33. sens de base/basic meaning

* פַּאֲרָחֹזִירָן (פַּאֲרָכָא'זְעָרָן) פַּאֲרָשְׁמוֹצָן.
פַּאֲרָחִידּוֹשָׁן (פַּאֲרָכִי'דְּעָשָׁן) פַּאֲרָוּוְנְדָעָרָן,
אַיְבָעַרְאָשָׁן, דַעֲרַשְׁטוּנְעָן, בַאֲיִינְדְּרוֹקָן.
אוֹיְהָעָגְגָעָן נָאָך אֵמְעַטְשָׁן, דָאָס וּוְעַט דָאֵ קִיִּ-
נָעַם נִישְׁטָן פַּאֲרָחִידּוֹשָׁן. (מ.בָּאֲרוּוִיטִישׁ)
פַּאֲרָחְלוּמָעָן זִיך (פַּאֲרָכָא'לְעָמָעָן) פַּאֲרָ-
טְרָאַכְתָּן זִיך, זִיך אַרְיִינְגָּלָאָזָן אֵין גַעַדְאַנְקָעָן/
טוּרְיוּמָעָן.
פַּאֲרָחְלוּמָט: פַּאֲרָטְרָאָכֶט, פַּאֲרָזְוּנְקָעָן אֵין גַעַ-
טָאָזָה אֵין טְרוּוּמָעָן.

א נייע אינטערפרטציע פונעם הייליקן טעקסט (אי אויף העברעיש אי אויף יידיש). אזי ווי א באזוננדערש קלוגער אדער א געוואגטער ⁶⁵ חידוש קען דערשטווינגען, אייז דער דאזיקער ביטעם ⁶⁶ געווארן דאמינאנט איינעם טאגטעלגלעגן באנץ פונעם וווארן.

דער אויסטרוק "חוֹזֵק מַאֲכָן"⁶⁷ באטיט אויף יידיש "אָפְּלָאַכְּן פֿוֹן עַמְּעַצְּן", און בשומ-אוֹפָן נישט ⁶⁸ "פֶּאָרְשְׁטָאַרְקָן" ווי א העברעיש-קענער ואלט געקנטן מיינען. ליגויסטן וויסן נישט אויף הונדערטן פראצענטן אויב דאס ווארט "חוֹזֵק" שטאמט טאקי איז פונעם העברעישן שורש ח.ג. וואס זיין גראונטבאטיט איין שטאָרְקִיִּת". אויף יידיש אייז דוקא ⁶⁹ פֶּאָרָאַן אַ וווערב "מַחְזֵקָה וויאַן,⁷⁰ וואס שטאמט פונעם דאזיקן שורש און באטיט טאקי פון ⁷¹ מיטן ביטעם פון דערמויטיקון⁷²).

"פֶּאָרְשְׁטָאַרְקָן" דער עיקר ⁷³ הייסט אויף יידיש "פֶּאָרְלִירְן דאס באַוּסְטוּזִין", וואס איז סעמאָנטיש אַסְטְּפָעְצִיכְשָׂעָר ווי דער שורש ח.ל.ש. וועלכער האט אויף העברעיש דעם אלגעמיינעם באטיט פון "שׂוֹאָכְקִיִּת". אזי אַרוּם איז "חַלְשָׁוֹת"⁷⁴, למשל, נישט בלויו "שׂוֹאָכְקִיִּת", נאָר דער צוֹשְׁתָּאָנד נאָכָן "חַלְשָׁן". אויף יידיש איין אַפְּלִילְן⁷⁵ אַדָּא אַ ווֹאָרט "חַלוֹשָׁ"⁷⁶ וואס באטיט אַ "שׂוֹאָכְעָד" (אַדער אַ "קְרָאָנְקָעָר") מענטש, נאָר סְרוּבָּה⁷⁷ וווערטער פון דעם שורש אויף יידיש האָבן צו טאן מיט פֶּאָרְלִירְן דאס באַוּסְטוּזִין.

דער שורש האָט אויך געשאָפָן אַ פָּאָר יידיש אַוִיסְטְּרָוק וואס שטאממען פונעם פִּיגְוָרָאָטוּן באטיט פון "פֶּאָרְלִירְן דאס באַוּסְטוּזִין": "חַלְשָׁוֹתְדִּיק"⁷⁸, למשל, באטיט מעטאנימיש "עַקְלְדִּיק"⁷⁹ (וואען עפָעָס איז צו עקלדייך קען מען פָּאָלָן אַין חַלְשָׁוֹת). אַדער פָּאָזִיטוּוֹ: "חַלְשָׁן נאָך עַפְעָס" באטיט "אוֹסְגִּין נאָך עַפְעָס" (דאס הייסט אוּמע וויל עפָעָס אַזְוִי שטאָרָק, אַזְוִי וויאַלט וקסחוּטָה פֶּאָלָן איין חַלְשָׁוֹת)

וועיל אן ארבעטער טוט. נאר אויפֿ יידיש האט דער שורש פֿעל, הייסט פֿשׂוט, "טאָן" אויפֿ העברעיש. דאס וווארט, פֿועל⁸⁰, למשל, הייסט "אַרבעטער" אויפֿ ביידיע שפֿראָן.

גון שטאמט טאקו די גענעלאלגע (די וויסנשאפט³⁴ פון ד' געבורטן) און אויך דער לאטינינישער נאמען פון ספֿרְברָאַשִּׁיט³⁵ געגעסִים, וואס דערצ'ילט די געבורט פון ספֿרְברָאַשִּׁיט געראָמָאנִישׁ שפְּרָאָכְּן (וואי יִדְּישׁ) איזו דער גימל (ג') פֶּאָרוֹוָאנְדָּלְט געווואָרָן איז אַ קוֹפֵּה (ק'), האָבָּן מִיר פָּוֹן דָּעַם זַעֲלְבִּיקְּן שׂוֹרֵשׁ וווערטעד ווי קִינְד (דאָס געבוּרְעַנְךָ) אַדְעָר קַעְבִּיגֵּן (דער וואָס פָּוֹן זַיְן געבורט איזו שׂוֹין באַשְׁתִּימָט געווואָרָן צוֹ העַרְשָׁן). אויך זשאנְעָרְטָאָמָטְט פָּוֹנוּם זַעֲלְבִּין שׂוֹרֵשׁ, דָּוְרָכָן לְאַטִּינִישׁ genus (אַ מִין³⁶, אַ מְשֻׁפְּחָה³⁷ אַדְעָר אַ שְׁתָּאָם³⁸ וואָס מַעַן וווערט געבוּרְין צוֹ אִים). צוֹלִיב פֶּאָנְעָטִישׁ סִיכּוֹת³⁹ איזו דער גימל (ג') אַין גאנְצָן אַרְאָפְּגָעָלְאָלְן אַין אַ פָּאָר וווערטעד ווי נָאָטוֹר (אַלְץ וואָס וווערט געבוּרְון), נִטְלָה⁴⁰ (דער קְרִיסְטָלְעַכְּעָר יוֹם-טוֹב⁴¹ פָּוֹן יְשָׁוֹס⁴² געבורט), אַדְעָר רַעֲנָסָאנָס (די וויידער געבורט).

אין לשון-קודש

אין לשׂוֹן-קוֹדֶשׁ (וְאֵין אַנְדָּרָעַ סֻמְמִיטִישׁ שְׁפָרָאָכֶן) באַשְׁתִּיעַן
די שְׁרִשִּׁים גַּעֲוִיְינְטְּלִעַךְ פָּוֹן דָּרִי קָאנְסָאנְגָאנְטָן. צְוּוִישַׁן דִּי
קָאנְסָאנְגָאנְטָן פָּוֹנָעַ שְׁוֹרַשׁ קָוּמָעַן אַלְעָרְלִיְיַי וּאַקְאָלָגַן. דָּעַר לְשׂוֹן-
קוֹדֶשְׁ דִּיקְעָרָה⁴³ שְׁוֹרַשׁ הַלְּדָךְ, וּוֹאָס זִין גַּרְוָנְטְּבָאָטִיטַי אַיזְׁ "גִּין",
גִּיט אָונְדוֹזֶן, לְמַשֵּׁל, וּוּעָרְטָעַר וּוּמַהְלָךְ⁴⁴ (אַ שְׁטִיק וּוּעַג וּוֹאָס מַעַם
דָּאָרָף אַפְגַּיִן). הַילְּוָךְ⁴⁵ (אַ גָּאנְגַּ), הַלְּכָה⁴⁶ (דָּעַר גָּאנְגַּ פָּוֹנָעַם
קִידְיָשַׁן גַּעֲזַעַץ) אַדָּרְהַולְּכָן⁴⁷ ("גִּין") אַדָּרְעַ ("אוּוּקְגִּין").

פָּאַרְדָּעַטְעִירִישׁ⁴⁸ שְׁרָשִׁים

האַבָּן מִיר גַּעֲשֵׁרְבִּן וּוְעַגְּן כְּלֹמֶרְשְׁטָעַ פֿרִיְּנְדַּס⁴⁹ (ווערטער אין אַנְדָּעָר שְׁפָרָאָךְ וּוְאָס וּוְעַן אָוִיס עַנְלָעָךְ צַו וּוְעַטְעָר אַין אַנְדָּעָר שְׁפָרָאָךְ, נַאֲר זַיִּה האַבָּן אַן אַנְדָּעָר באַטִּיט). צוּוִישַׂן דִּי כְּלֹמֶרְשְׁטָעַ העַבְרָעִישְׂ-יִדְישְׂעַ פֿרִיְּנְדַּס זַיְנָעַן פֿאָרָאָן אוֹיךְ „פֿאָרָעָטְעָרְישְׂעַ שְׁרַשְׁיִם“, דָּאָס הַיִּסְטַ, שְׁרַשְׁיִם וּוְאָס זַיְעַר גַּרְוָנְטְבָּאַטִּיט אַוְפְּ שְׁרַשְׁיִם“. בְּיַדְעַ שְׁפָרָאָן אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ דָּעַר וּלְבָעָר.

נַעֲמַת, לְמַשְׁלַ, דָעַם שְׁוֹרֵשׁ גַּדְלַ, וּוְאָס זַיִּן גַּרְוָנְטְבָּאַטִּיט אַוְיִף בְּיַדְעַ שְׁפָרָאָן אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ „גְּרוּסִים“. נַאֲר אַוְיִף יִדְישַׂ הַאַט דָעַר שְׁוֹרֵשׁ אַפְּטַ צַו טָאַן מִיטַּ אַבְּסְטְּרָאַקְטָעַר גַּרְוִיסְקִיטַּ: אַדְעַר פֿאָזִיטְיוֹו („וּוִיכְטִיקִיט“, „רוֹם⁵⁰“) אַדְעַר נַעֲגָטְיוֹו („שְׁטָאַלְץַן“, „גְּרוּסְהַאַלְטְּעָרִי⁵¹“). וּוְעַן מַעַן זַגְטַּ אַוְיִף הַעַבְרָעִישַׂ אַז עַמְעַצְעַר אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ „גְּדוּלַּה⁵²“ מִינְיַנְטַ מַעַן אַדְעַר אַז עַר אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ פֿיזִישַׂ אַדְעַר אַז עַר אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ אַדְעַר אַז עַר אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ מַעַן זַיִּדְבָּאַטְעַר מַעַנְטַשְׁ“. אַוְיִף יִדְישַׂ אַבְּעַר באַטִּיט אַז „גְּדוּלַּה⁵³ אַז וּוִיכְטִיקִיטַ מַעַנְטַשְׁ“. דָאָס וּוְאָרטַ „גְּדוּלַּה⁵⁴ קַעַן מַיְנִינַען „גְּרוּסְהַאַלְטְּעִי⁵⁵“. נַאֲר אַוְיִף יִדְישַׂ קַעַן מַיְנִינַען מִיטַּן וּוְאָרטַ אַיְנַעַם זַיְנַעַן פַּוּן „אוּמְבָאַרְעָכְטִיקְטַע⁵⁶ צְוֶּפְּרִידְנִיקִיטַ“. אַז „גְּדוּלַּה⁵⁷ אַז אַוְיִף יִדְישַׂ אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ אַז אַז עַר אַז אַז עַר אַז אַז“. אַז „גְּדוּלַּה⁵⁸ בְּאַטִּיט „שְׁטָאַלְצִיקִיטַ“ אַדְעַר „גְּרוּסְהַאַלְטְּעִי⁵⁹“. דָעַר שְׁוֹרֵשׁ חַדְשַׁה. אַוְיִף הַעַבְרָעִישַׂ בְּאַטִּיט „נַיִּי“. אַחֲזַע⁶⁰ דָעַם וּוְעַרְבַּ „מַהְדֵשׁ זַיִּן⁶¹“, וּוְאָס הַיִּסְטַ „בְּאַנְיִיעַן“ (וּוְיַעֲרָעִישַׂ קַעְנָעָרָס וּוְאַלְטַן דָּרְוָוָאַרְטַ), הַאַט דָעַר שְׁוֹרֵשׁ חַדְשַׁה. אַוְיִף יִדְישַׂ גַּאֲרָאַן אַנְדָּעָר בְּאַטִּיט: סּוֹרְפְּרִין, דָעַרְשְׁטוֹנוֹנְג, פֿאָרָוּוֹנְדָעָרְנוֹג. גַּאֲרָאַן אַנְדָּעָר בְּאַטִּיט: פֿאָרָהִידְוָשַׁן⁶², לְמַשְׁלַ, הַאַט גַּאֲרָנִישַׁ צַו טָאַן דָעַר וּוְעַרְבַּ „פֿאָרָהִידְוָשַׁן⁶³“, מִיטַּ „בְּאַנְיִיעַן“: „פֿאָרָהִידְוָשַׁת“ הַיִּסְטַ פְּשָׁוֹט⁶⁴, „דָעַרְשְׁטוֹנוֹנַט“. דִּי דָאַזְיקַע סֻעַמְאַנְטִישַׁ אַנְטוּוֹיְקָלְנוֹג אַוְיִף יִדְישַׂ אַיְזַנְתַּפְּנַקְטַּ אַז אַפְּשַׁר עַזְקּוּמָעַן צּוּלְבַּיְדַּעַם רְבָנִישַׁן בְּאַגְּרִיךְ „חַיְדָשַׁן⁶⁵“ וּוְאָס בְּאַטִּיט.

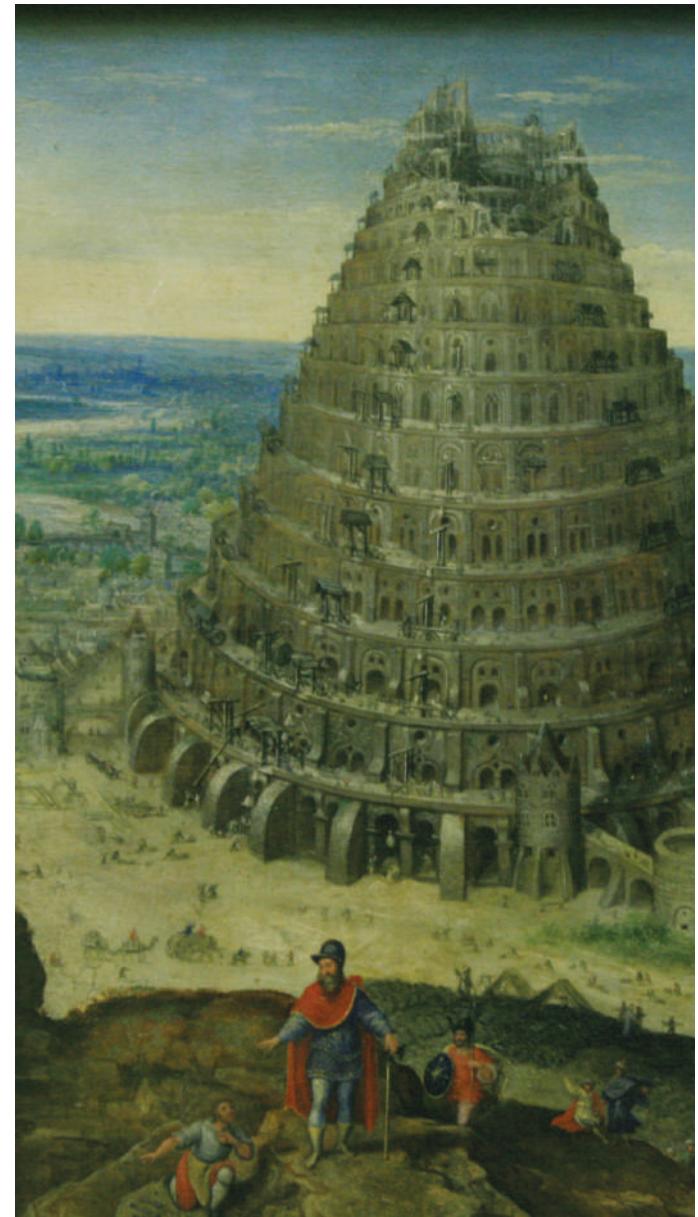
די ענטפערס אויפֿן שפֿיל אויף ז' 8:
ט. (1) ג. (2) ג. (3) ג. (4) ג. (5) י"ב. (6) ח. (7) ג. (8) י"א. (9) ב. (10) ה.
א. (11) ג. (12) א.

דער גראונטבאטיט פונגעם שורש ע.צ.ה איז „בָּאָרָאַטְן“.⁸⁵ געבן
עמעצען אן עצחאַה קען מען אי אויף יידיש אַי אויף העברעיז
און עס האָט דעם זעלבן באַטיט. נאָר, זיך געבן אַן עצחאַה⁸⁶
הײַסט אויף יידיש פשׂוֹת, געפֿנִינֵּן אַלְיְוָגָן אַדְעָר, אַוְיסְקּוּמָעָן
מייט עפָּס. דער דָּאַזְקָעֶר אַידְיאָמָטִישָׁע בָּאַנְיִץ אַי אַיְדִישָׁע
בָּאוֹזְנְדָעָרְקִיט.

דער שורש ס.מ. (אַ שׁוֹרֵשׁ פָּנָן בְּלוּזִי צוּוִי אֲוֹתִיות) האָט צו טאנ
אויף העברעיז דער עיקר מיט, „נאָרָאַטְקִין“.⁸⁷ אַבָּעָר אויף יידיש
באַטיט סָמֶס⁸⁸, „גִּיפְט“. די סֻםְאָנְטִישׁ עַלְעַכְקִיט אַיְזָה קְלָאָר.
פָּוֹנְדָעָסְטוּוּגָן אַיְזָה דָּאָ אַ גְּרוּסָעָר אַונְטָעָרְשִׁידָה צוּיָּשָׁן בִּידָּע
שְׁפָרָאָכָן.

געדענטקט אַז די גְּרָעָסְטָע צְרָה⁸⁹ בַּיִם לְעַרְנָעָן אַיְזָה נִישְׁתָּדָס וּוְאָס
מַע וּוְיִסְטָ נִישְׁתָּ, נאָרָ דָּס וּוְאָס מַע וּוְיִסְטָ נִישְׁתָּ אַז
נִשְׁתָּ. אַ יְדָעָ שָׁאַיְנוּ יְדָעָ אַי אַהֲלָבָעָר יְדָעָ!⁹⁰ אַפְּילָו אוּבָּ
אַיְרָ מִינְטָ אַז אַיְרָ קָעָנָט אַז וּאָרָט צּוֹלִיבָה העברעיז, זָכָט עַס
אַיְן יְצָחָק⁹¹ נִבְּאָרְסִיקִים וּוּרְטָעְבָּרָן פָּנָן לְשׂוֹן-קוֹרְדָּשׁ-שְׁטָאָמִיקָּעָ
וּוּרְטָעָר אַיְן יִדְיִשָּׁ. סְאַיְזָה מַעְגָּלָעָק אַז אַיְרָ וּוְעַט זִיכְרָה יְדִידָוָשָׁן.

34. science
 35. SEYFER-BREYSHIS
 Genèse/Genesis 36. espèce/
 species 37. MISHPOKEH famille/
 family 38. souche/lineage 39. SI-
 BES raisons/reasons 40. Noël/Christmas
 41. YONTEF fête/holiday 42. YEYSHUS de/of Jé-
 sus 43. LOSHN-KO'YDESHDIKER d'origine hébraïque
 ou araméenne/of Hebrew or Aramaic origin 44. ME-
 HALEKH distance 45. HILEKH allure/gait 46. HALOKHE
 loi juive/Jewish law 47. HO'YLEKHIN s'en aller/go away
 48. traîtres/treacherous 49. KLO'YMERSHTE ... faux amis/
 false friends 50. gloire/glory 51. vantardise/boast 52. GADO'L
 grand (en hébreu)/big (in Hebrew) 53. GODL homme célébre/
 prominent man 54. GDULE grandeur, gloire/greatness 55. injusti-
 fié/unjustified 56. GADLEN homme vaniteux/vain man 57. GADLES
 orgueil/pride 58. AKHU'TS à part/aside from 59. MEKHADESH ... in-
 nover/innovate 60. FARKHI'DESHN étonner/astonish 61. POSHET tout
 simplement/simply 62. EFSHER peut-être/perhaps 63. RABO'NISHN
 ... concept rabbinique/rabbinic concept 64. KHIDESH interpréta-
 tion inédite/new interpretation 65. osé/daring 66. BAYTAM nuance
 67. KOYZEK ... se moquer de/make fun of 68. BESHU'M OYFN ... pas du
 tout/not at all 69. DAFKE ... si justement/there is indeed 70. MEKHAZEK ... renforcer, encourager/reinforce, encourage 71. ... IKER surtout/
 mainly 72. encourager/encourage 73. KHA'LESHN s'évanouir/to faint 74. KHALOSHES évanouissement, nausée/fainting, nausea 75. AFILE
 même/even 76. KOHLESH homme maladif/sickly man 77. SROV la plupart/most 78. KHALO'SHESDIK écoeurant/disgusting 79. écoeurant/dis-
 gusting 80. POYEL compagnon (artisan)/journeyman (artisan) 81. OYFANIM façons/ways sing. אוֹפְּנִים OYFN 82. POYLN réussir/prevail 83. SHMUE
 nouvelle/piece of news 84. SHMUES 85. conseiller/advise 86. .... EYTSE se débrouiller/find a solution 87. drogue/drugs 88. SAM poison
 89. TSORE problème/trouble 90. YEDEYE SHEYN YEDEYE ... celui qui sait qu'il ne sait pas a déjà la moitié de la connaissance/knowing that
 you don't know is the beginning of knowledge 91. YITSKHOK.

רעדאַקצייע

רעדאַקצייע-קָלְעִיגַּע
וואָלִין גְּרוּמְבָּעָג
רוֹבִּי מְאַנְעַט
נאַטָּאַלְיָעּ קְרִינִיכְקָא

מייטאַרבָּעָטָעָר אֵין דָּעַם נָוָעָר
אֲקוּוּלָעּ גִּירְיָאָרָאוּוּתְשִׁוּטוּעּ
טֶל חַבְּרָ-כִּיבָּאָסְקִי
(אוּסְטָהָטָעּ-פְּרָאַיְעָקְטּ)
קָאָם לְאַנְדָּא
יְצָחָק נִיבָּאָרְסִיקִי (שְׁפָרָאָךְ-הַשְּׁגָּהָה)
מָאָרִי פְּרִימָאּ (אוּסְטָהָטָעּ)

Rédaction

Comité de rédaction

Evelyne Grumberg
Natalia Krynicka
Ruby Monet

Ont collaboré à ce numéro

Tal Hever-Chybowski (maquettiste)
Akvilé Grigoravičiūtė
Côme Landa
Yitskhok Niborski (responsable
linguistique)
Marie Primault (graphiste)

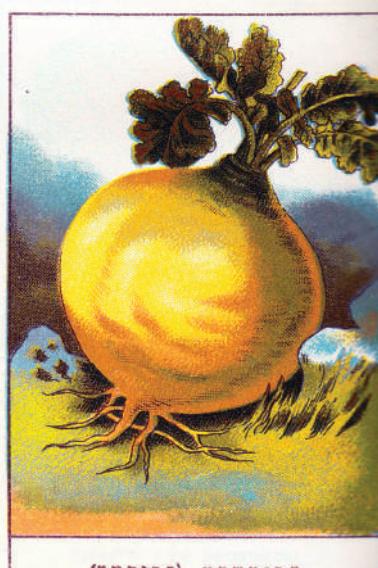
DER YIDISHER TAM-TAM

Maison de la culture yiddish –
Bibliothèque Medem
29 rue du Château-d'Eau
75010 Paris

Tél. : +33(0)1 47 00 14 00

yiddishweb.com/tamtam
tamtam@yiddishweb.com

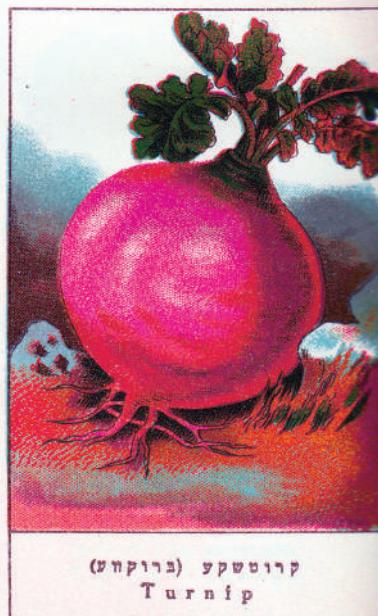
פריזן : 2,50 אַיִּרָּאַס
PRIX/PRICE : 2,50 €

קְרוֹטְשָׁקָעּ (בְּרוֹקָחָטּ)
Turnip

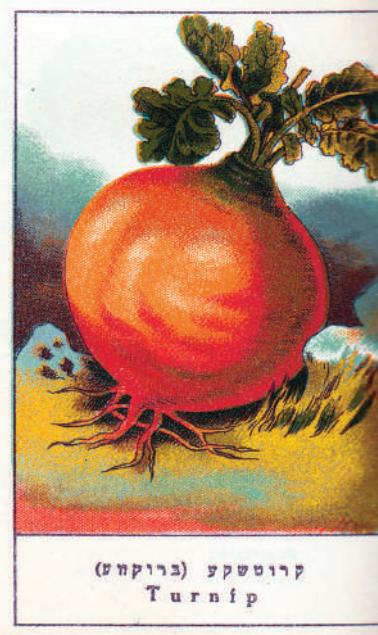
קְרוֹטְשָׁקָעּ (בְּרוֹקָחָטּ)
Turnip

קְרוֹטְשָׁקָעּ (בְּרוֹקָחָטּ)
Turnip

קְרוֹטְשָׁקָעּ (בְּרוֹקָחָטּ)
Turnip

קְרוֹטְשָׁקָעּ (בְּרוֹקָחָטּ)
Turnip

דָּעַר יִדְישָׁעָר טַעַם-טַעַם אֵיז אַנְיִינְזָה
אָונְ-אַיִינְצִיקָעּ פּוּבְּלִיקָאַצְיָעּ אֵין גָּאנְצָן
גְּעוּוּדְמָעַט יִדְישִׁילְעָנָרָס, וּאָס גִּיטָּס
אֲרוֹיסָן פְּרָאַפִּיטְצּוּוּקָן. מִיר בָּעַטְנָן
אַיעָר אָונְטָעַרְשְׁטִיצָנוּגָן!

- מִיר פְּאַרְבָּעָטָן אַיִּיךְ :
- זִיךְ צֹ אַבָּאַנְרִין אַוִּיףּ :
- yiddishweb.com/abonirn
- צֹ קוֹפְּן אַלְטָעּ נָוָעָרָן אַוִּיףּ :
- yiddishweb.com/altenumern
- צֹ שִׁיקָּן אַצּוֹשְׁטִיעָר אַוִּיףּ :
- yiddishweb.com/matone
- צֹ דָעַצְיָילָן אַיִּעָרָעּ חַבְּרִים,
לְעָרְעָרָס אָוּן תַּלְמִידִים וּוּגָן דָּעַם
יִדְישָׁן טַעַם-טַעַם !

מִיר דָּאַנְקָעָן אַיִּיךְ גָּאָר הַאֲרַצִּיק !
די רַעַדְאַקְצִיעַ